

ژيان له فنله ندا

زانپاری بۆ کوچبه ران سه بارهت به ژيان، خویندن وه بیمه
کومه لایه تی یه کان

Koti Suomessa/kurdi

- tietoa maahanmuuttajille asumisesta, opiskelusta ja sosiaaliturvasta

ژيان له فنله ندا

– زانیاری بۆ کۆچبه ران سه بارهت به ژیان، خویندن وه بیمه کۆمه لایه تی یه کان

هاوکاران

Mari Juote له لایه ن وه زاره تی ته ندروستی و کاروباری کۆمه لایه تی یه وه

Eeva-Liisa Niinioja به ریو به رایه تی بیمه ی هاوولاتیان

Sirkku Päivärinne وه زاره تی کار

Leena-Maija Qvist وه زاره تی کار

Tarja Rantala وه زاره تی کار

Pia Salmela وه زاره تی کار

Leena-Kaisa Åberg وه زاره تی کار

ئه م بلاو کراوه یه به م ناوونیشانه ده دۆزریته وه: www.mol.fi/migration/

چاپ و بلاو کردنه وه: وه زاره تی کار

ISBN: 951-735-355-3

سیهه م چاپه که ده ستکاری کراوه

وینه: Nick Fredriksson

وه رگیان: Lingua Nordica Oy

نه خشه ی گرافیک و چاپ کردن Oy Edita Ab, Helsinki 2001

6 ..... پيشهكى

7 ..... ۱- وهك كۆچبهرىك له فنله ندا

7 ..... هه مېشه كۆچبهرى هه لسوراو به باشترين شيوه سهركه وتوو ده بى

7 ..... يارمه تى ته رجومه كرد

8 ..... خويندى زمان

8 ..... ژنان و پياوان له سهركار

8 ..... مرۆفى تازه و شيوهى ژيانى جياواز

9 ..... تۆرى پشتيوانى

9 ..... ۲- شوينى نيشته جى بوون و ژيان

9 ..... شوينى نيشته جى بوون

10 ..... ژيان و گوزهران

10 ..... خانوى كرى -

10 ..... ده ستوره كانى خانوز -

10 ..... ريكه وتن نامهى كرى خانو -

11 ..... ئيمتيازاتى كىلاز

11 ..... يارمه تى كرى خانو -

11 ..... ۳- خيزانى مندالدار

11 ..... بنكهى پىنمايى دايكان و باوكان

11 ..... چاودىرى كردنى مندال له رۆژدا

12 ..... باخچهى مندالان يان چاودىرى مندال لاي خيزان -

12 ..... چاودىرى مندال له -

13 ..... باخچهى يارى كردن -

13 ..... باخچهى مندالانى ئازاد -

13 ..... چاودىرى رۆژانه بۆ مندالانى كۆچبهران له كاتى خويندن -

13 ..... داواكردنى شوينى چاودىرى رۆژانه بۆ مندال -

13 ..... دانى پارهى چاودىرى رۆژانه -

13 ..... چاودىرى رۆژانه مندال بۆ قوتابخانه ئاماده ده كات -

14 ..... چاودىرى ئازاد -

14 ..... چالاكى هيوايه تى لاوان

14	.....	نیمتيازاتی کئیل
14	.....	- بهخشیشی مندال
14	.....	- یارمه تی دایکانه
14	.....	- پاره ی دایکانه و باوکانه
15	.....	- یارمه تی بهخیوکردنی مندال له ماله وه یان بهخیوکردنی مندال له شوینی تاییه ت
15	.....	- یارمه تی خه رچی ژیان و پشتیوانی خه رچی ژیان بو مندال

16 - ۴- چوون بو قوتابخانه و خویندن .....

16	.....	قوتابخانه ی سهره تای و ناوه ندی
16	.....	- خواردن
16	.....	- خویندن و فیئرکردنی ئایی
17	.....	- سه ره رشتی ته ندروستی
17	.....	- دواناوه ندی و ئاماده یی پیشه سازی
17	.....	- خویندن و فیئرکردنی کۆچبه ران
18	.....	خویندن بالآ، خویندن بالآی پیشه یی و زانکۆ
18	.....	په یمانگای میلی
18	.....	په یمانگای هاوولاتی و کرئیکاری
19	.....	نیمتيازاتی کئیل
19	.....	- یارمه تی خویندن
19	.....	- یارمه تی خویندن له ریگه ی دائیره ی کاره وه

19 - ۵- بیمه کۆمه لایه تی به سه ره کی به کان .....

19	.....	بیمه ی بیکاری که له لایه ن کئلاوه ده دریت
20	.....	- پاره ی بیکاری پۆژانه
20	.....	- یارمه تی بازاری ئازاد
20	.....	پاره ی بیکاری له لایه ن نه قابه وه ده دریت
20	.....	یارمه تی بژیوی دوا به دیله

21 - ۶- چاره سه ری ته ندروستی .....

21	.....	چاره سه رکردن له بنکه ی ته ندروستی
21	.....	خرمه تگوزاری ته ندروستی تاییه تی
21	.....	چاره سه ری ددان
22	.....	به رگری کردن له نه خوشی

22	..... ئىمتىيازاتى كىيلا
22	..... بىمەي نەخۆشى -
22	..... پارەي پۇژانەي نەخۆشى -
22	..... دانەوہي پارەي دەرمان -
23	..... كارتى كىيل ۱ -
23	..... خاوەن كارو تەندروستى
23	..... سەرپەرشتى تەندروستى كا -
23	..... بىمەي روداوى سەركا ر -

۷- خزمەتگوزارى كەم ئەندامان 24

24	..... يارمەتى كىيلا بۇ كەم ئەندامان و نەخۆشانى درىژماوہ
24	..... يارمەتى كەم ئەندام -
24	..... چاك كىرنەوہ -
24	..... يارمەتى سەرپەرشتى كىرنى تايبەت بۇ دايكو باوكى مندال -
24	..... يارمەتى پەرورەدە كىرنى مندالى نەخۆش يان كەم ئەندام -

۸- خزمەتگوزارى پىران وە خانە نشىن 25

25	..... خزمەتگوزارى يەكان
25	..... خزمەتگوزارى مال -
25	..... خزمەتگوزارى مال وە لانهي پىران -
25	..... خانە نشىن
26	..... خانە نشىنى مىللى -
26	..... خانە نشىنى كا -

۹- چۆن بىمەي كۆمەلايەتى دابىن دەكرىت 27

27	..... باج دەرمان بىمەي كۆمەلايەتى دابىن دەكەن
27	..... دائىرەي خانە نشىنى مىللى واتە كىيل

۱۰- لەكاتى تەنگو چەلەمەدا لەكوى پوہ يارمەتى وەردە كىرىت 28

28	..... كاتى تەنگانە
28	..... ژمارەي تەنگانەي گىشتى -
28	..... خزمەتگوزارى نەخۆشى دەررونى وقە پىران

28	..... دایره‌ی نه‌خویشی ده‌روونی و پینمایی خیزان	-
28	..... مه‌ل‌بندی ته‌ندروستی ته‌نگ‌وچه‌له‌مه‌ی بیگانه	-
28	..... بنکه‌ی پشتیوانی یانه‌ی ته‌ندروستی ده‌روونی باشووری پوژئاوای فنله‌ندا	-
29	..... بنکه‌ی ته‌ندروستی نه‌شکه‌نجه‌دراوان	-
29	..... مالی ئاسایش	-
29	..... به‌شی ته‌نگ‌و چه‌له‌مه‌ی نه‌لکهول	-
30	..... یارمه‌تی کاروباری یاسایی	-
30	..... دایره‌ی کاروباری یاسایی شماره‌وانی	-
30	..... دایره‌ی نوین‌ه‌ری که‌مایه‌تی	-
30	..... پراویژکاری په‌نابه‌ران	-
30	..... پاریزه‌رانی تایبه‌تی	-
31	..... دوزینه‌وه‌ی که‌سانی وون بوو له‌ئاستی نینونه‌ته‌وه‌یی‌دا	-
31	..... خاچی سووری فنله‌ندی	-

پیشہ کی

مہ بہست لہ دہ لیلی ژیان لہ فنلہ ندا بۆ ئو پە نابەرۆ کۆچبەرانیہ کہ لہ فنلہ ندا نیشته جی دەبن. لہ م نامیلکہ یە دا باسی ژیان و گوزەرانیان لہ فنلہ ندا دەکەین، بۆ نمونە نیشته جی بوون وە خویندن. لہ دەلیلە کہ دا بە چەری باسی خزمەتگوزاری بە گشتی بە گرنگەکان وە مافە کۆمە لایەتی بەکان لہ قونای جیاوازی ژیان دا کراوە.

بۆ نیشته جی بوون و راہاتن لہ ولاتی تازە دا کاتی خۆی دەوێت. ھەموو کۆچبەرێک لہ گەل گەشتنی دا بۆ ولات سوود لہ خزمەتگوزاری بەکان و مافە کۆمە لایەتی بەکان وەردەگرێت، کہ ژیان لہ دەرووبەرێکی تازە دا ئاسان دەکات. ئەگەر یە کسەر کاری بۆ پەیدا نەبوو ئو یارمەتی بژێوی پی دەدرێت. ئامانجی خزمەتگوزاری بەکان ئەو یە کہ کۆچبەران بگونجین لہ فنلہ ندا وەئو زانیاری و توانایانە پەیدا بکەن کہ بەسەر بە خۆی بژین.

یە کہ م گروگرفت لہ ولاتی تازە دا کہ رووبەرۆت دەبیتە وە فیروونی زمانی ئو ولاتە یە. دواي خویندنی کۆرسی زمان باشتر وایە لہ ریگە ی ناسینی خەلکی فنلەندی یە وە راھینان بکەیت کہ لہ گەلیاندا قسە بکەیت و وەرزش و ھیوایە تەکان ئەنجام بەدەیت. بەبی زمان زانین زەحمەتە کارو خویندنت دەست بکەوێت. خویندن و توانای کارکردن تەواو کەرە، لہ وانە شە پیشە یە کی تازە بە دەست بەینیت. کار پەیدا کردن لہ لایەن کۆچبەرانی وە پیووستی بە چالاک بوون و کۆل نەدان ھە یە.

یەریۆبەراییە تی بیمە ی کۆمە لایە تی واتە کیلا زۆر بەی بیمە کۆمە لایە تی بەکان لہ فنلە ندا بەریۆبەراییە. ئو کہ سانە ی کہ بە ھەمیشە یی لہ فنلە ندا دەژین ئیمتیا زاتەکانی کیلیان پی دەدرێت. لہ دەلیلە کہ دا ئەو شتانە نوسراوہ کہ پە یوہ ندی بە مافەکانی ژیانە وە ھە یە، چی یان پی دەلین وە لہ کوئی بە دەستیان دەھینن. یارمەتی یە ئابووری یە کہ بە بر (مەبلەغ) نە نووسراوہ، بۆ ئوہ ی ئەم دەلیلە بۆ ماوہ یە کی زۆر بە کار بەینرێت، بۆ بە دەستھینانی ھەر ئیمتیا زکی کیلا دەبیت بە جیا داوا بکریت. بۆ زانیاری زیاتر دەتوانیت لہ دائیرە ی کیلا ناوچە کہ ی خۆت بە دەستی بەینیت.

دەلیلە کہ زۆر باش دەگونجیت وە کوو ریئمای ی کہ بۆ خویندنی کۆچبەران. سیستە می بیمە ی کۆمە لایە تی فنلەندی بە گشتی ئالۆزە، لہ بەر ئوہ باشتر وایە ئەگەر زانیاری دەلیلە کہ لہ خویندن دا وە کوو نمونە یە کی عەمە لی بە کار بەینیت. زانیاری بەکان لہ وانە یە دواتر بگورین، لہ بەر ئوہ پیووستە زانیاری زیاتر پەیدا بکەیت.

نەخشە و پلانی جیگیر بوون

لە سالێ ۱۹۹۹ وە یاسای جیگیر بوون دانرا. بە پیی ئەم پاسایە بیکاران وە ئو کۆچبەرانی ھاتوون بۆ فنلەندا وە بۆ ھەمیشە مە بەسیانە بمیننە وە، دەتوانن نەخشە و پلانی جیگیر بوونیان بە ھاوکاری لہ گەل شارەوانی و دائیرە ی کاردا درین. نەخشە و پلانی جیگیر بوون لانی زۆر ۳ سال دەخا بە نیئ. لہ نەخشە و پلانە کہ دا بۆ نمونە لہ سەر ئوہ ریک دەکەون کہ چۆن کۆچبەر داواي خویندنی زمانی فنلەندی یان سویدی و زانیاری سەرە کی دەریارە ی کۆمە لگای فنلەندی دەکات. مە بہست لہ نەخشە و پلانی جیگیر بوون ئەو یە کہ جیگیر بوونی کہ سەکان لہ فنلەندا ئاسان بکاتە وە.

۱- ژيان وەكۆچبەرىك له فنلەندا

كۆچبەرىكى ھەلسۆراو له ژيانىدا سەرکەوتو دەبىت

كاتىك مەرۆف بۆ ولاتىكى تازە دەگويزنەو، پويەپوي كولتورى جياواز، دابو نەرىت وە ژيانى جياواز دەبىتەو. بۆ گونجاندىن له ولاتى تازەدا كۆچبەر پيويستى بە پراويژى زۆرو يارمەتى ھەيە، بەلام پيش ھەموو شتىك پيويستى بە تواناي خۆى، گورچو گۆلى وە بروا بەخۆبوون ھەيە. گونجاندى كۆچبەر له كۆمەلگاي فنلەندىدا پيش دەخريت وە ئاسان دەكرىت بە شپۆھى جۆراو جۆر. دەتوانىت لەخزمەتگوزارى شارەوانىيەكەى خۆت زانيارى وەربگرىت بۆ نموونە لەبەريۆبەرايەتى سۆشپالى شارەوانىيەكەت. لە ھەندى شارەوانىدا بنكەى پيشوازي تايبەت بۆ كۆچبەران ھەيە كەيەكەيەكى تايبەتمەندە يان كارمەند ھەيە كە كەراويژت دەكات و ريئمايت دەداتى.

شويىنى يەك گرتنەو

لەزۆر شاردا شويىنى يەكگرتنەوھى جيهانى ھەيە، كە كۆچبەران و فنلەندىيەكان دەتوانن يەكترى بناسن وە باسى ئەزموونى يەكترى بكەن و ھىواياتەكان بگۆرنەو.

يارمەتى تەرجومەكردن

بۆ فيربوونى زمانى تازە كاتى دەويت. لەبەر ئەمە خزمەتگوزارى تەرجومە كردن بۆ پەنابەران و كۆچبەران ريخراو. دەتوانىت خزمەتگوزارى تەرجومەى خۆرايى بە دەست بەيىنىت كە لەگەل كارمەنداندا كارت ھەيىت وە ئەتوانىت بە فنلەندى يان بە سويدى قسە بكەيت. ئەگەر پيويستىت بە مۆتەرجم ھەبوو ئەوا ھەميشە

لەپېشەو ئاگادارى كارمەندەكە بكارەو، ئەو مۆتەرجم بانگ دەكات و ئاگادارى ئەو دەبىت كە مۆتەرجم لەكاتى ديارى كراودا لەشويىنى ديارى كراو دەبىت، كارمەندەكان ئەو دەزانن كە مافى مۆتەرجمى خۆرايىت ھەيە، ئەركى مۆتەرجم بەس ئەو ھەيە كە تەرجمە دەكات وەقسەكان لە زمانىكەو بۆ زمانىكى تەرجمە دەكات وە بە ھېچ شىو ھەيەك بەشدارى لەكارەكەدا ناكات. مۆتەرجم ھەمىشە نەينى پارىزە.

خویندى زمان

فېربوونى زمانى ئەو ولاتەي كەلىي دەژىت يارمەتیت دەدات بۆ گونجاندىن و ئاسان كردنى ژيانى پۆژانە. بەتايبەتى زانىنى زمانى فنلەندى لەژيانى كاردا زۆر پىويستە، كۆچبەرانى گەرەسالاڭ دەتوانن لە مەلبەندى خویندىن و فېركردنى گەرەسالاڭ زمانى فنلەندى بخوینن، دواناوەندى گەرەسالاڭ، پەيمانگای گشتى و كرىكارى وە ھەرەھا مەلبەندى زمان خویندى زانكۆو خویندىن بالا. لەپىگەي دائىرەي كارەو زانىاريت دەست دەكەوتت سەبارەت بەخویندى كۆرسى زمان لە شارەكەت دا. مەبەست لەخویندىن و فېركردنى كۆچبەران (ھەرەھا سەيرى بەشى چوارھەم بكە) ئەو ھەيە كە زمان فېربىن وەشارەزايى پەيدا بكەن لە كۆمەلگای فنلەندى، لە ژيانى كار وە فرسەتى خویندىن. بەھەرچال لەخویندىن و فېركردنى گەرەسالاڭدا زمانى فنلەندىان فېردەكەين، لەشارەوانىيە سویدیيەكان دا زمانى سویدیان فېردەكەين كە زمانى رەسمى دووھى فنلەندايە.

ژنان و پياوان لەسەر كار

زۆر جار دەبىت كۆچبەران دواى خویندى سەرەتايى درىزە بە خویندىن بەدەن، دەبىت پېشەي تەر فېربىن ياخود خویندىن زياتر سەبارەت بە پېشە كۆنەكە بخوینن. لە فنلەندا ژنان ھەرەھا پياوان ھەمان دەرفەتى رەخساويان ھەيە بۆ فېربوونى پېشە يان كار. ھەرەھا ژنان بەگشتى لەدەرەو ھى مال كار دەكەن. ئەگەر پەيدا كردنى كار سەرەراي پەلەي خویندىن سەخت بىت، ئەوا باشترە كە پەيوەندى يەو شويئانەو بەكەيت كە كاروبارى بىگانان جىبەجىدەكەن دەكەن، بۆ نمونە لەرىكخراوى جۆراوجۆرى بىكاران، پۆژەي بەكۆمەل ھەرەھا ئىمكاني دروستكردنى پۆژەي كارى خۆت(شەرىكە).

مۆففى تازەو شىو ھى ژيانى جياواز

سروشتى ترين پىگە بۆ ناسىنى شىو ھى ژيانى ئەو ولاتەي كە لىي دەژىت بە ھۆي ناسىنى خەلكەو دەبىت. پەيوەندى كردنت بەفنلەندىيەو لەوانەيە بىتتە ھۆي دۆستايەتىيەكى نزيك، لەوانەيە بەھۆي ھەوشەي مالەكەتەو ھەيە يانە ھىوايەتى جياواز بۆ نمونە وەرزى، يانەي لاوان يان بەھۆي خویندىن پەيمانگای كرىكارىيەو. ھەرەھا پىكخراوى جياواز لەوانەيە لەناوچەكەت دا ھەبىت كە چالاكى دۆستانەو ھىوايەتى بەكۆمەلى ھەبىت.

باشتر وایه که دایک و باوکی مندالّه که، چ دایک چ باوک له سهره تاوه به شداری له ئاهه نگو ئیوارهی دایکان و باوکان له باخچهی مندالان و قوتا بخانه دا بکن.

خیزانی هاوپی

ده توانیت به هوی خاچی سووری فنله ندی یه وه یارمه تی دهر یان خیزانی هاوپی په یدا بکه یت، ئەم که سانه ده یانه ویت په نابهران و کوچبه ران بناسن وه یارمه تی یان بدن که ژیانی تازه یان ده ست پی بکن.

توری پشتیوانی کەر (Tukiverkostot)

خیزانو و خزم وه هاوپی باشترین یارمه تی دهرن له ولاتی تازه دا. کاتیک که له دهره وهی ولاتی خۆت ده ژیت هه ست به گرنگی زمانی خۆت ده که یت، شیوهی ژیان و فرهه نگی خۆت، خواردن، موسیقا وه په یوه ندی یه کومه لایه تی یه کان ده که یت. له زۆر شاروشارۆچکه دا کومه لهی کوچبه رانی لایه له یانهی هاوپی یه تی دا.

۲- شوینی نیشته جی بوون و ژیان و گوزهران

شوینی نیشته جی بوونت

هه موو کوچبه ریك که به هه میشه یی له فنله ندا ده ژی شوینی نیشته جی بوونی هه یه، دوا ی ئه وهی که ناوی له دائیره ی تو مارکردنی دانیشتوندا وه ک دانیشتوو یه کی هه میشه یی ده نوسریت. له بهر ئه وه ده بیئت هه موو که سیک بو هه ر گواستنه وه یه که ئاگاداری بو دائیره ی تو مارکردنی دانیشتون بنیتریت.

بو زانیاری زیاتر سه باره ت به تو مارکردن ده توانیت په یوه ندی به دائیره ی تو مارکردنی دانیشتونانی ناوچه که ته وه بگریت که له ده لیلی ته له فونی شوینی (شاری) نیشته جی بووندا له به شی دائیره ی تو مارکردنی دانیشتون په یدا ی ده که یت.

مافه کانی خه لکی شاره وانی

کۆچبه ران هه مان مافی خه لکی فنله ندى پان هه يه، به لام هه روه كو باقى دانىشتوانى دىكه ئه ركيشيان له سه ر شان ه. كۆچبه ريك كه ته مهنى له سه رو ۱۸ ساله وه بييت مافى دهنگ دانى له هه لباژردنى ناوچه يى دا هه يه، به مه رجيك ئه و كه سه ماوه ي دووسال پيش سالى هه لباژردنه كه (به به رده وامى) له فنله ندا ژيا بييت. هاوولاتياني ولاتانى ئه وروپاي هاوبه شو ئيسكه نده نافيا ده توانن له هه لباژردنى ناوچه يى دا هه روه ك خه لكى فنله ندى دهنگ بدن.

ژيان و گوزهران

ژيان و گوزهران له فنله ندا گرانه. له وانه يه خانوى كرپش زور به سه ختى پهيدا بكرپت. به شيكى زور له خه لكى فنله ندا له خانوى خويان دا ده ژين، كه بو كرپنى قهرزىكى گرانى ده وپت.

خانوى كرى

له سه ر تادا كار به ده ستان خويان خانوى كرى بو په نابهران و به شيك له كۆچبه ران پهيدا ده كه ن. دواى ئه وه به ده ست هينانى خانو ده بى له لايه ن كه سه كه خويه وه بييت. ئه و شوپنانه ي كه خانو به كرى ده دن برپتين له (شاره وانى په كان) هه روه ها (بو نمونه كۆمه له ي هاوبه شى خانوى كرى ميرى) VVO كۆمپانياى پشتيوانى دارايى به ره مه پينانى خانوى قوتابيان كه رپكخراوه كانى يارمه تى خانوبه ره ي قوتابيان به كرى ده دات. بيگومان ده كرپت كه سيك خانو به كرى بگرپت به شيوه ي راسته وخو په يوه ندى بكات به خاوه ن مولكه كه خويه وه يان له ريگه ي ده لاله وه. به م شيوه يه ش كه سه كه خوى ناچار ده بييت برپك پاره بدات وه ك پيشه كى، هه روه ها ده لاليش هه فى خوى ده سه نييت.

ده ستوره كانى خانوبه ره

كاتيك كه ده گويزيته وه باستر وايه كه يه كسه ر ته ماشاى ده ستوره كان و رينمايى په كانى خانوه كه ت بكه يت. كه له وى دا باس له شتى گشتى و شته هاوبه شه كان و ده ستوره كان ده كات. هه روه ها له رينمايى په كان دا باس له كاتى كرانه وه ي ده رگاي ده روه، كاتى خاوين كردنه وه و ته كاندى فهرش و جل و به رگ، كاتى بيده نكي دانىشتوانى خانووه كه وه هه روه ها كه لك وه رگرتن له جيگاو شوپنه گشتى په كان ده كات.

رپكه وتن نامه ي كرى خانو

ده بييت كرى چى رپكه وتن نامه ي كرى خانو له گه ل خاوه ن ماله كه يدا ئيمزا بكات. له و رپكه وتن نامه يه دا برى كرى كه و شيوه ي دانى كرپك ديارى ده كرپت. به گشتى كرى خانو له پيش دا واته له سه ره تاي مانگ دا ده درپت، هه روه ها له رپكه وتن نامه كه دا ماوه ي كرى كه ده نوسرپت. ده كرى ئه م رپكه وتن نامه يه به م شيوه يه بنوسرپت كه رپكه وتن نامه كه درپزه ي ده بييت (تا ماوه يه كى درپزتر) ئه گه ر كرى كه له كاتى خوى دا نه درپت يان كرپچى په كه باقى دانىشتوانى ده وروبه رى هه راسان بكات، ئه وا خاوه ن مال بوى هه يه ئه و رپكه وتن نامه يه هه لوه شينپته وه وه كرى چى په كه ده ربكات. له م حاله ته دا ده بييت كرى چى په كه ماله كى بگويزيته وه. هه روه ها ده كرپت رپكه وتن نامه ي كرى خانووه كه هه لوه شينپته وه ئه گه ر كرى خانووه كه بو ماوه ي ۳ سال نه درابپت. ئه وا به كرى دانى خانو به پى ياساى خانوبه ره به رپوه ده چپت (ده برپته پيشه وه).

له کاتی هاتنه پيشه وهی هه چه شنه گروگرفتیک ده کرى په یوه ندى به نه قابه ی (یه کیتی) مه رکه زى کرى چى په کانه وه بکریت. هه روه هات له کاتی پئویستی یارمه تی یاسایى دا ئه وا له ریگای دائیره ی یاسایى شاره وانى په وه ده بیټ.

ئیمتیا زاته کانی دائیره ی خانه نشینی میلی کيلا (KELA)

یارمه تی کرى خانو (Asumistuki)

کيلا یارمه تی کرى خانو به و که سانه ده دات که داها تی که میان هه یه بۆ ئه وه ی خه رچى نیشته جى بوونیان که م بیټه وه. قوتابیان ده توانن له جیاتی یارمه تی کرى خانو یارمه تی کرى خانو ی فوتابى وه رگرن (ته ماشای به شى ۴ بکه)، هه روه ها خانه نشینه کانیش یارمه تی کرى خانو ی تایبته به خویان هه یه. ریژه ی کرى خانو په یوه ندى هه یه به گه وره یی و بچکوله یی خیزان و داها تیان هه وه وه هه روه ها به ریژه ی کرى خانو که وه گه وره یی خانو که ش. ئه گه ر که سیك قوتابى بوو یان جوری په یوه ندى به خیزانه وه کار ده کاته سه ر ئه وه ی که ئایا ئه وه که سه یارمه تی جینشینی قوتابى وه رده گریټ یان یارمه تی کرى خانو ی گشتی وه رده گریټ.

۳- خیزانى مندالدار

بنکه ی رینمایى دایکان و مندالان

له بنکه ی رینمایى دایکانى مه لجه ندى ته ندروستى دا سه رپه رشتى ته ندروستى دایکانى دوو گیان و مندالانى تازه له دایک بوو ده که ن. ژنانى دوو گیان به ریك و پیکی و به رده وام ده چنه لای سسته رو پزیشک بۆ پشکنین (کۆنترۆل). ژنان له نه خۆشخانه ی مندال بوون مندالیان ده بیټ. بنکه ی رینمایى مندالان هه میشه سه رپه رشتى ته ندروستى مندالانى تازه له دایک بوو هه روه ها مندالانى تر تا هوت سالى ته واو ده که ن وه دوایى ده چنه قوتابخانه. قوتابخانه کان بۆ خویان سسته ریان هه یه، که ئاگایان له گه شه ی مندالان ده بیټ وه ده یان کوتن و رینمایى یان ده که ن که چۆن پاریزگارى ته ندروستى خویان بکه ن. سه رپه رشتى کردنى ته ندروستى مندالان، سه رپه رشتى ده م و ددانى مندال به خورایش ده گریټه وه. هه روه ها ژنانى دوو گیان به گشتى ده توانن به خورایى یان به نرخیکى هه رزان که لک له پزیشکه کانی بنکه ی ته ندروستى وه ربگرن. ده توانیت له بنکه ی رینمایى بپرسیت بۆ به ده سته ینانى زانیارى زیاتر وه هه روه ها شیوه ی داوا کردنى یارمه تی بۆ خیزانى مندالدار له دائیره ی KELA.

چاودیری مندال له پۆژدا

له فنله ندا سیسته می چاودیری رۆژانه دانراوه، مه به به سته ی پشتیوانى کردن له گه شه کردنى خیرای مندال وه دایک و باوک هانبدرین که بچن بۆ سه رکار یان بۆ خویندن. مه به سته له چاودیری رۆژانه ئه وه یه که له دهره وه ی مال دا چاودیری مندال بکریټ.

ئامانجى چاودىرى كىردى مىندالان ئۇيەيە كە پىشتىوانى دايكان و باوكان بىكەن و پىكەو مىندالان پەروەدە بىكەن. ھاوكان لەگەل ئۇيەش دا مىندالان ھاورى خۇيان پەيدا بىكەن و ئاشنا بىن بە دابو نەرىت و زمانى فنلەندى. لەشوىنى چاودىرى مىندالدا ھەول دەدرىت يارمەتى مىندال بدرىت كە كۆلتوورو زمانى دايكى خۇى بپارىزىت، چونكە زۆر گىرنگە مىندال بتوانىت زمانى خۇى بەكار بەيىت. دايكان و باوكان ھەمىشە دەتوانن لەگەل كاربەدەستانى باخچەى مىندالان دا قسەو باسو مەسەلەكانى خۇيان لە پەيوەند بەمىندالەكانىانەو ھە باس بىكەن.

باخچەى مىندالان يان چاودىرى مىندالان لە خىزان دا

بەپىي ياسا ئۇو شارەوانىيەى لىي دەژىت پىويستە كە چاودىرى ئۇو مىندالانە بىكات كە تەمەنيان بۆ قوتابخانە نابىت و مىندالان جارى. شوىنى چاودىرى كىردى مىندال بەگىشى يان لە باخچەى مىندالان يان لە خىزان دايە. لە باخچەى مىندالان دا مىندالان بەپىي تەمەنيان لە گىروپى جىاوازدا چاودىرى دەكرىن كە چەندىن مامۇستاي (سەپەرشت كەرى) پىشەيى لەگەلىان دا دەبن. لەسىستەمى چاودىرى كىردى مىندال لە خىزان دا بەو شىوئەيەيە كە شارەوانى كەسىكى داناوە كەلەمالى خۇى دا زۆر جار بە مىندالەكانى خۇيەو ھە چەندىن مىندالى كەش ھەك كۆمەلىك مىندال سەپەرشتى دەكات. سەرەراى شوىنى چاودىرى كىردى شارەوانى، باخچەى مىندالان، چاودىرى مىندالان لە خىزانى تايبەتىش دا ھەيە. چاودىرى كىردى مىندال لەوانەيە بۆ ھەموو پۆژەكە يان بۆ بەشىك لە پۆژەكە بىت. ناوچە گەورەكان بەدرىزايى ۲۴ سەعات باخچەى مىندالان ھەيە كە بۆ مىندالى ئۇو دايك و باوكانە لەبەرچا و گىراوە كە كارى شەفتى دەكەن. ھەروەھا شوىنى سەپەرشتى ئىوارانە بۆ مىندالى قوتابخانەش كە تەمەنيان ل خوارەوئەيە ھەيە.

سەپەرشتى مىندال لە مالىو

ئەگەر مىندالى خوار ۳ سال سەپەرشتى بىكرىت لەشوىنىك كە شارەوانى داي نابىت بۆ شوىنى چاودىرى مىندال ئۇو دەتوانىت لە دائىرەى KE LA داواى يارمەتى سەپەرشتى كىردى مىندال بىكەيت كە لەماليو پەروەدەى بىكەيت.

باخچەى يارى كردن

لەشارەوانىيەكان دا بىجگە لە شوينى چاودىرى رۆژانە باخچەى يارىكردنى سەرپەرشتى كراو ھەيە كە دەگرييت، مندالان دەتوانن بچن بەبى ئاگادارى كردن ۋە بەخۆرايە. كارمەندانى باخچەى مندالان بەرنامە بۆ مندالان ريك دەخەن. مندلى خوار ۴ سال پيويستى بە سەرپەرشتى كەرى خوى دەبيت كە لەگەلى دا بييت.

ھەندىك باخچەى يارىكردن كارمەندى خوى ھەيە كە دەتوانن سەرپەرشتى مندال بكن لەكاتىكى ديارى كراودا بە موجهيەكى ديارى كراو.

باخچەى كراوھى (نازاد) مندالان

ھەروھا لەھەندىك شاروانى دا باخچەى ئازادى مندالان ھەيە كە لەلايەن شارەوانىيەو بەرپۆھ دەبرييت. ئەتوانرييت بەبى ئاگاداركردنەوھى كاربەدەستان ۋە بە خۆرايى مندالان بېرييت بۆ ئەم شوينە. لە باخچەى ئازادى مندالاندا دايكان و باوكان خويان سەرپەرشتى مندالەكەيان دەكەن، لەويدا ئەم دايك و باوكانە وزە و پشتيوانى بۆ سەرپەرشتى كردنى مندالەكانيان بەدەست دەھينن ۋە خەلكى تريش دەبينن.

چاودىرى رۆژانە لەكاتى خويندى كۆچ بەران دا

كاتىك شارەوانى پەنابەران ۋەردەگرييت، ئەوا بۆ ماوھى سالىك بەرنامەى خويندى بۆ دايكان و باوكانى كۆچبەر ريك دەخات. لەكاتى خويندى و فيركردن دا شارەوانى باخچەى مندالان بۆ ئەم مندالانەى كە نەچوونە قوتابخانە ريك دەخات، ھەروھا دايكى مندالى بچكۆلەش بۆ ھەيە كە بچييت بۆ خويندى زمان بۆ ئەوھى كە فيرى زمانى فنلەندى بييت ۋە بە كۆمەلگاي تازە ئاشنا بييت. لەكاتى خويندى كۆچبەران دا باخچەى مندالان بۆ پەنابەران بە خۆرايىيە.

داواكردنى شوينى چاودىرى رۆژانە

ھەموو كاتىك لەسال دا دەتوانرييت داواى شوينى چاودىرى رۆژانەى شارەوانى بكرييت. چوار مانگ پيش ئەوھى كە شوينەكەت پيويست بييت دەبيت داواى بكەيت، ئەگەر كارت پەيدا كرد يان لە قوتابخانە ۋەرگيراييت ئەوا شوينى چاودىرى رۆژانە خيراتر پەيدا دەبييت. باشتەر وايە كە لەكاتى خويى و زوودا پەيوەندى بكەيت بە دائىرەى سۆشيامى شارەوانىيەكەت يان بە نزيك ترين باخچەى ساوابانەوھ. لەوى زانيارى سەبارەت چۆنيەتى داواكردنى شوينى چاودىرى رۆژانە ۋە جۆرى شوينى چاودىرى رۆژانەكان ۋەردەگرييت.

دانى پارەى چاودىرى رۆژانە

بەگويرەى داھاتى دايكو باوك ريزەى پارەى چاودىرى رۆژانە ديارى دەكرييت. مانگى جاريك پارەكە دەدرييت. ئەوانەى داھاتيان كەمە داواى پارەى چاودىرى رۆژانەيان لى ناكرييت.

خويندى نامادەكردن پيش دەست پيكردى قوتابخانە

باخچەى مندالان مندال بۆ قوتابخانەش نامادە دەكات. خويندى نامادەكردن پيش قوتابخانە بەتايبەت بۆ ھەموو ئەم مندالانەى كە تەمەنيان ۶ سالە پيش دەست پيكردى قوتابخانە لە شوينى چاودىرى رۆژانە يان لە قوتابخانە ريك دەخرييت. لە خويندى پيش قوتابخانەدا مندالان راھيتان دەكەن لەسەر ئەم زانيارى و توانا

سەرەتایانەى كە لە قوتابخانەدا پىيوستىيان پى دەبىت. مەبەست لەوھىيە كە دەست پىكردنى قوتابخانەيان بۆ ئاسان بكات. خویندەنەكە بە خۆرايىيە، كاتەكەى نزيكەى نيو پوژيەكەو ساليك دەخايەنيت. بەشدارى كردن لەخویندنى پيش قوتابخانەدا ئىختيارىيە، بەلام زور باشە. زانيارى گرنگتر دەست دەكەويت سەبارەت بە داواكردنى لە شويىنى چاودىرى رۆژانە يان لە قوتابخانەى ناوچەكەى خوتدا.

سەرپەرشتى كردنى ئازاد

دايكوھەيان باوكى مندال مافى ئەوھى ھەيە كە مندالى خوار ۳ سال لە مالىھو بەخيو بكات بەبى ئەوھى خاوەن كار بتوانيت ريكەوتن نامەى كارەكەى ھەلوھەشيئەتەو. كاتيەك تەمەنى مندال دەبیتە ۳ سال نيت شيوھى سەرپەرشتى كردنى ئازاد تەواو دەبیت و كارمەندەكە واتە دايكەكە يان باوكەكە مافى خويەتى بگەرپتەو بۆ سەر كارەكەى پيشووى خوى. خاوەن كار لەكاتى سەرپەرشتى ئازادا موچە نادات، بەلام لە باتى ئەو خيزانەكە مافى ئەوھى ھەيە كە يارمەتى پەرورەدەكردنى مندال لە كىلاوھ KELA وەربرگيت (سەيرى بەشى ۳ بكە).

چالاکى ھىوايەتى لاوان

شارەوانىيەكان ئيمكانى چالاکى جۆراوجۆر بۆ لاوان دەرەخسینن، وەك پىكھينانى رىكخراوى جۆراوجۆرى لاوان، يانەى وەرزش، رىكخراوھ گشتىيەكان، قوتابخانەو كۆمپانىياى بازرگانى. ھەرۆھە لەزور شارەوانىدا شوينى تايبەتى بۆ لاوانو مالى لاوان ھەيە، كە چالاکى جۆراوجۆر ريك دەخەن وە كوو چالاکى ھونەرى، وەرزش، يانەى كۆمپيووتەرو ھىوايەتى ئوتومبيلو ماتور. چالاکى كردن لەگەل كەسيكى تردا لەوانەيە ببيتە ھوى ئەوھى كە باش بيناسيت وە ببيت بە ھاورىيەكى ھەميشەيت وە راھينان بكەيت لەسەر زمانى فنلەندى، بۆ نمونە پىكھينانى تىپى وەرزش زور باوھ وە تەمەنى جياواز دەتوانيت بەشدارى بكات. زانيارى سەبارەت بەچالاکى ھىوايەت لە دائىرەى چالاکى لاوان لەشارەوانىيەكەت دا دەست دەكەويت، ھەرۆھە لە رۆژنامەى ناوچەكەت دا وە لە كارمەندى رىكخەرى چالاکىيەكان بەدەستى دەھينيت.

ئىمتيازاتى كىلا (KELA)

بەخشيشى مندال

بەخشيشى مندال بە دايكو باوكى مندال دەدریت بۆ ھەموو ئەو مندالانەى كە لە فنلەندا دەژين و تەمەنيان لە خوار ۱۷ سالەوھەيە. برى بەخشيشى مندال پەيوەندى ھەيە بە ژمارەى مندالەكانەوھ. بەخيوكەرى تەنھا (مەبەست لە دايكە يان باوك) بۆ ھەموو منداليك پارەيەكى زيادە وەرەگریت. لە بەخشيشى مندالان باج وەرناگریت.

يارمەتى دايكانە

لەفنلەندا ئەو دايكەى كە چاوەرپى مندال بوون دەكات مافى يارمەتى دايكانەى ھەيە لە قوناغى كوتايى دوو گيانىدا. يارمەتى دايكانە بەو مەرجەيە كە دايكەكە چووييت بۆ پشكنينى تەندروستى بۆ بنكەى رينمايى دايكان يان بۆلاى دكتور پيش ئەوھى كە ۴ مانگ بەسەر دوو گيانىيەكەىدا رۆشتبیت. يارمەتى دايكانە وەرەگریت بەشيوھى پاكەتى پىچراوھى دايك يان برى پارەى بى باجە. نرخى پاكەتى پىچراوھى دايك

زیاتریکه له و بره پارهیهی که دهرییت. له پاکیه تی پیچراوهی دایک دا جلو بهرگی باشی مندالی تیا به له گه ل کله و په لی پیویستی مندال دا. پاکیه ته که پیویستی سه ره تایی منداله که دابین دهکات.

یارمه تی دایکانه و باوکانه

مه به ست له پاره ی روژانه ی دایکانه و باوکانه نه وه یه که سه ره پر شتی مندالیکی تازه له دایک بوو له باری ئابووری یه وه بو ماوه ی ۱۰ مانگی بکات، که به خپوکه ری منداله که پیویست ناکات له و کاته دا بچیته سه ر کار. پاره ی روژانه ی دایکانه و باوکانه بریتی یه له پاره ی روژانه ی دایکانه له گه ل باوکانه. راده ی یارمه تی یه که په یوه ندی به داهاتی دایک و باوکه که وه هیه. نه و دایک و باوکانه ی که کاریان نی یه پاره ی روژانه وهرده گرن.

دایکی دووگیان پاره ی دایکانه وهرده گریت، نه گه ر نه و سه ر به بیمه ی ته ندروستی فنله ندی بیته که مترین ۱۸۰ روژ پیش له دایک بوونی منداله که. نه م پاره یه بو ماوه ی ۱۰۵ روژی کارکردنه به دایکی منداله که دهرییت، یارمه تی یه که مانگیک پیش له دایک بوونی منداله که دهرییت.

پاره ی باوکانه به باوکی منداله که دهرییت کاتیک که نه چیته وه سه ر کارو منداله که له ماله وه به خپو بکات. له قوناغی پاره ی دایکانه دا که ۱۲ روژه باوک ده توانیته نه چیته سه ر کار دواتریش ده توانیته ۶ روژی کارکردنی تریش نه چیت. له م کاته دا به گویره ی زرو که می داهاته که ی پاره ی روژانه ی پی دهرییت.

پاره ی دایکانه و باوکانه دهرییت دوا ی نه وه ی که پاره ی دایکانه دوا ی ۱۵۸ روژ ته واو ده بیته، دهرییت به و دایک و باوکه ی که منداله که به خپو دهکات له ماله وه. ماوه ی دانی پاره ی دایکانه و باوکانه ده توانیته که دابهش بگریت له نیوان هردوکیان دا.

یارمه تی په روهرده کردنی مندال له ماله وه یان یارمه تی په روهرده کردن له شوینی تایبته دا

خیزان ده توانیته نه م ئیختیارانه ی که شاره وانی ریکی ده خات بو چاودیری روژانه دیاری یکات - یارمه تی په روهرده کردنی مندال له ماله وه نه گه ر خیزانه که مندالی خوار ۳ سالیان هه بوو. نه و کاته خیزانه که مافی یارمه تی وهرگرتنی هیه بو نه و مندالانه ی که له خوار ته مهنی قوتابخانه وهن.

- یارمه تی په روهرده کردن له شوینی تایبته، نه گه ر خیزانه که مندالی خوار ته مهنی قوتابخانه ی هه بوو که له شوینی تایبته په روهرده بگرین وه به مؤله تی شاره وانی. په روهرده که ری تایبته له وانه یه له باخچه ی ساوایانی تایبته دا بیته یان له خیزان دا بیته یان خیزان په روهرده که ریکی گرتبیته. خیزان ناتوانیته له هه مان کات دا یارمه تی به خپوکردنی مندال له مالی خو ی وه یارمه تی به خپوکردنی مندال له لای خیزانکی تر وهرگریت. دانی یارمه تی په روهرده کردنی مندالانی نه خو ش و که م نه ندانم له به ندی حوت دا باس ده که ین که تایبته به یارمه تی دانه به مندالانی که م نه ندانم.

خه رجیاتی مندال و پشتیوانی خه رجیاتی مندال

دایک و باوک له به رامبه ر به خپوکردن و خه رجیاتی منداله کاریان دا به پرسن، له حاله تیک دا که دایک و باوک جیا ببنه وه و به یه که وه نه ژین به هه ر هویه ک بیته، نه و مندال مافی هیه که خه رجیاتی مندال له دایکی یاخود باوکی که له گه لی ناژی وهرگریت، هه روه ها مافی منداله که یه که چاوی به هردوکیان به دایک و به باوکی بکه ویت.

سه‌بارت به دانی یارمه‌تی به‌خیوکردنی مندال دایک و باوکه‌که ده‌چنه لای کاربه‌دهستانی سه‌ریه‌رشتی مندال له شاره‌وانی و له دائیره‌ی سۆشیال وه ریگ که‌وتنه‌که ده‌به‌ستن. ئه‌گه‌ر نه‌توانا ریگ که‌وتنه‌که به ئه‌نجام بگات، ئه‌وا مه‌سه‌له‌که بو دادگا ده‌بریت. ئه‌ندازه‌ی یارمه‌تی به‌خیوکردنه‌که په‌یوه‌ندی به‌باری دارایی یارمه‌تی دهره‌که‌وه هه‌یه.

شاره‌وانی شوینی نیشته‌جی بوونه‌که ده‌توانی پشتیوانی خه‌رجیاتی مندال بدات له کاتیک دا ئه‌گه‌ر که‌سی یارمه‌تی دهری به‌خیوکردنی منداله‌که به‌هۆی بیکاری یان به‌هۆی نه‌خۆشی‌یه‌وه نه‌توانی یارمه‌تی‌یه‌که بدات.

٤- چوونه قوتابخانه‌و خویندن

هه‌رمندا ئیک که‌له فنله‌ندا ده‌ژی مافی هه‌یه که‌بچیتته قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی. قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی بو هه‌موان به‌خۆراییه، ته‌نها هه‌ندی قوتابخانه‌ی زمانی بیانی به‌پاره‌یه. خویندن له قوئاغه‌کانی دواتردا به‌پاره ده‌بی و قوتابی‌یه‌که ناچار ده‌بی که‌شتومه‌کی خویندن بو خۆی بکری و هه‌کوو کتیبی وانه‌کان، هه‌روه‌ها له‌هه‌ندی مه‌لبه‌ندی خویندن دا هه‌قی خویندن ده‌سیئن.

بو به‌ده‌سته‌پنانی زانیاری زیاترو شیوه‌ی داواکردنی خویندن له‌دوای قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی یه‌وه ده‌توانیت په‌یوه‌ندی به‌دائیره‌ی کاره‌وه یاخود راسته‌وخۆ به‌مه‌لبه‌ندی خویندنه‌کانه‌وه بکه‌یت. به‌ریوبه‌رایه‌تی خویندن و فیژکردن نوسراوه‌یه‌کی به‌ناوی (خویندن و فیژکردنی کۆچبه‌ران له‌فنله‌ندا) چاپ کردوه که‌بو زمانه‌کانی سویدی و ئینگلیزی وه‌رگێردراوه.

قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی

مندالان له‌غنله‌ندا خویندنی سه‌ره‌تایی خۆیان له‌سه‌ره‌تای مانگی ٩ دا ده‌ست پێ‌ده‌که‌ن، وه‌به‌گشتی له‌و ساله‌دا که‌منداله‌که‌ته‌مه‌نی ده‌بیته ٧ ساله. له‌زۆر شوین دا مندال ده‌چیتته‌نزیکتین قوتابخانه‌که‌له‌ماله‌که‌یانه‌وه‌نزیکه. باشتروایه‌که‌دایکان و باوکان له‌کاتی خۆی‌دا واته‌له‌به‌هاری هه‌مان سال دا په‌یوه‌ندی به‌کاربه‌ده‌ستانی قوتابخانه‌ی شاره‌وانی‌یه‌که‌یانه‌وه‌یاخود به‌به‌ریوبه‌رایه‌تی قوتابخانه‌ی منداله‌که‌یانه‌وه‌بکه‌ن. سه‌بارت به‌خویندنی پێش قوتابخانه‌بو مندالانی ٦ سالانه‌له‌به‌ندی ٣ دا له‌په‌یوه‌ند به‌باخچه‌ی مندالان دا باسما‌ن کرد. قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی بریتی‌یه‌له‌٩ ساله، شه‌ش سالی‌یه‌که‌می پێی ده‌لێن سه‌ره‌تایی و ٣ ساله‌دواتر پێی ده‌لێن ناوه‌ندی. له‌هه‌ندی قوتابخانه‌دا خویندنی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی به‌پێی دلخوازی قوتابی‌یه‌که‌ده‌کریت به‌١٠ پۆل. دوای خویندنی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی زۆریه‌ی لاوانی ده‌رچوو خویندنه‌کایان له‌به‌شی ئاماده‌یی یاخود له‌قوتابخانه‌ی پیشه‌یی درێژه‌پێ‌ده‌ده‌ن. کچان و کوران وه‌کوو یه‌که‌و به‌شیوه‌ی یه‌کسان ده‌خوینن.

ئه‌و قوتابی‌یانه‌ی که‌به‌زمانی بیانی ده‌خوینن

ده‌توانریت بو کۆچبه‌ران له‌سه‌ره‌تادا پێش ئه‌وه‌ی بدرین به‌پۆلی فنله‌ندی له‌گه‌ل گروپی خۆیان دا به‌رنامه‌ی خویندنیان بو دابنریت. ئه‌و قوتابی‌یه‌ش که‌ده‌خریتته‌پۆلی فنله‌ندی یه‌وه‌ده‌توانریت که‌به‌رنامه‌ی یارمه‌تی خویندنی بو دابنریت، هه‌روه‌ها خویندن به‌زمانی دایکی خۆشی بو ریگ ده‌خریت.

خواردن

له قوتابخانه‌ی سهره‌تايی و ناوه‌ندی‌دا به خورايی خواردن دده‌ن. ئه‌گه‌ر قوتابی‌یه‌که خواردنی تایبه‌تی بخوات ئه‌وا ده‌توانریت له‌گه‌ل قوتابخانه‌دا له‌و باره‌یه‌وه قسه بکات.

خویندن و فیژکردنی ئاین

هیچ پیویست ناکات قوتابی له‌وانه‌ی ئایینی لووته‌ری‌دا به‌شداری بکات. له‌کاتیک دا ئه‌گه‌ر ژماره‌ی قوتابی‌یه‌کانی ئایینی تر لانی که م ۳ که‌س بن، ئه‌وا ده‌توانریت وانه‌ی ئاین یان بۆ دابنریت. له قوتابخانه‌کان دا له باتی وانه‌ی ئاین وانه‌ی کومه‌لایه‌تی ده‌خوینریت. دایکان و باوکان ده‌توانن قسه له‌گه‌ل به‌ریویه‌ری قوتابخانه‌دا بکه‌ن بۆ به‌دیليکی جیاواز (ئه‌لته‌رناقیکی جیاواز).

Kuva sivulla 17

سهرپه‌رشتی ته‌ندروستی

کاتیک مندال ده‌چیته قوتابخانه ئه‌وا یه‌کسه‌ر له مه‌ل‌به‌ندی رینمایي مندالانه‌وه ده‌گوژریته‌وه بۆ به‌شی سهرپه‌رشتی ته‌ندروستی قوتابخانه. سسترو دکتوری قوتابخانه که به‌رده‌وام به هه‌مان شیوه‌ی مه‌ل‌به‌ندی رینمایي مندالان ئاگاداری گه‌شه‌ی منداله‌که ده‌بن. له قوتابخانه‌دا چاره‌سه‌رکردنی ده‌مو ددان، کوتان، بینین و بیستن وه هه‌روه‌ها کاروباری په‌روه‌رده‌کردنی مناله‌کان سستهر به‌ریوه‌ی ده‌بات.

دواناوه‌ندی و ئاماده‌یی پیشه‌یی

له دواي قوتابخانه‌ی سهره‌تايی و ناوه‌ندی‌یه‌وه لاوان خویندنه‌که‌یان له قوتابخانه‌ی ئاماده‌یی یان پیشه‌یی دریزه پي دده‌ن. بۆ داوای وه‌رگرتنی قوتابی له قوتابخانه‌ی ئاماده‌یی و هه‌موو قوتابخانه پیشه‌یی‌یه‌کان دا داوانامه‌ی هاوپه‌ش هه‌یه که له یه‌ک کات دا پر ده‌کریته‌وه‌وه ده‌نیردریت.

قوتابی‌یان به‌پیی نمره‌کانیان هه‌ل‌ده‌بژیردرین. بۆ خویندن له هه‌ندی قوتابخانه پیشه‌یی‌یه‌کان دا تاقیکردنه‌وه‌ی وه‌رگرتن هه‌یه. به‌لام ئه‌گه‌ر کۆچه‌ریک به‌لگه‌ی ته‌واوکردنی خویندنی سهره‌تايی و ناوه‌ندی نه‌بی ئه‌وا بۆ وه‌رگرتنی له هه‌ندی قوتابخانه پیشه‌یی‌یه‌کان دا ده‌کرئ به‌شیک له ده‌ستوور و پێوانه‌کانی وه‌رگرتن بۆ ئه‌و که‌سه له‌به‌ر چاوه‌نگیری.

دواي ۲ تا ۳ سال خویندنی سهره‌کی له قوتابخانه‌ی پیشه‌یی‌دا ئه‌و که‌سه پیشه‌یه‌کی تایبه‌تی فیژ ده‌بی. دواي خویندنی سهره‌کی قوتابی‌یه‌کان ده‌توانن خویندنه‌که‌یان له په‌یمانگای پیشه‌یی یان ته‌کنه‌لوچی ته‌واو

بکەن. قوتابخانەى ئامادەىى بە گشتى ۲ تا ۴ ساله . له کۆتايىدا بەلگەى خويىندنى بەرز بە قوتابى دەدرىت. ئەو قوتابىيانەى کە بە زمانى بىگانه قسە دەکەن بە شىۆهيهكى تر ئاگاداريان دەبن له تەواو کردنى ئامادەىىدا. داوى ئامادەىى دەتوانرىت کە داواى زانکۆو دانشگای تەکنەلۆجى بکرىت. گەرەسالان دەتوانن قوتابخانەى سەرەتايى و ناوەندى و ئامادەىى تەواو بکەن يان چەند وانەيهک له ئامادەىىدا بخويىن.

خويىندن و فيرکردنى کۆچبەران

هەموو پەنابەريک مافى ئەو هەيه کە بۆ ماوهى سالک بەشدارى بکات له خويىندن و فيرکردنى کۆچبەران دا. هەر وهها کۆچ بەرانى تريش دەتوانن ئەو بابەتانه بخويىن. خويىندن و فيرکردنى کۆچ بەران بريتىيه له زمان، زانپارى کۆمەلايهتى و فەرهنگى هەر وهها ريئماىى کردنى کەسى وه مەشق کردنى کار. بۆ هەر کەسى نەخشە و پلانى خويىندن و کارکردنى جياوازيان بۆ دائەنيين بۆ ئايىندەيان. دريژى ماوهى خويىندنەکە پەيوەندى بە زەمىنەى قوتابىيهکە و تواناى زمانىيه وه هەيه. بۆ ئەوانەى کە نەخويىنەوارن کۆرسىكى فراوانتريان بۆ دائەنريت. کۆرسى پيشەىى له گەل تاقىکردنەوهى پيشەىى ريک دەخريت بۆ کۆچ بەران کە دەتوانىت ئەو خويىندنەبخويىنيت وه ئەو کارە بکات کە وهکو ئەوه وايە کە له ولاتى خۆى کردوويهتى. هەر وهها کۆچ بەران دەتوانن بەشدارى بکەن له خويىندنى هيژى کاردا کە ريکخراوه بۆ بيکاران. دائيرهى کار خويىندنى سەرەكى و تەواوکەر ريک دەخات بۆ پيشەى جياواز وه خويىندنى خاوەندارىيهتى کار (شەريکە).

قوتابخانەى خويىندنى بالا، خويىندنى بالاي پيشەىى و زانکۆکان (Korkeakoulut, ammattikorkeakoulut, yliopistot)

قوتابيان بۆ وەرگرتنيان له قوتابخانەکانى خويىندنى بالاو خويىندنى بالاي پيشەىى و بۆ زانکۆکان بە گویرهى بروانامه و تاقىکردنەوه هەلدەبژيردرين. داواکارى مەرجهکانى وەرگرتن له قوتابخانەکانى خويىندنى بالا پيشەيهيهکان له گەل يەکتردا جياوازيان هەيه، له بەرئەوه باشتر وايە قوتابىيهکە زوو وه له کاتى خۆىدا پەيوەندى بکات بەو قوتابخانەى خويىندنى بالاي پيشەىىيه وه کە هەولئى بۆ دەدات. بۆ ئەوانەى له دەر وهى ولات ئامادەىىيان تەواو کردووه بەجياواز تاقىکردنەوهى وەرگرتنيان بۆ ريک دەخريت. له زۆر زانکۆو قوتابخانەى خويىندنى بالاي پيشەىى و خويىندنى بالا دا بىگانهکان ريئماىى کەرى خويىندنى خويانيان هەيه. هەر وهها زانکۆى هاوينه بۆ کاتى هاوين بەرنامەى خويىندن ريک دەخات. هەموو کەسيک دەتوانىت له م زانکۆيهدا بخويىنيت تەنانەت ئەگەر قوتابى زانکۆش نەبيت.

پەيمانگای گشتى (Kansanopisto)

له پەيمانگای گشتىدا دەتوانىت قوتابخانەى سەرەتايى و ناوەندى و هەندى وانەى ئامادەىى بخويىنيت. هەر وهها پەيمانگای گشتى خويىندنى پيشەىى هەيه. هەنديک له پەيمانگا گشتىيهکان ريگه و شىۆهى خۆى بۆ کۆچ بەران هەيه، بەرنامەى خويىندن هەموو پۆزىکە وه بەگشتى قوتابىيهکان له خانوى پەيمانگاگاندا دەژين.

په پیمانگای هارولاتی و کریکاری (Kansalais- ja työväenopistot)

له فنله ندا له زور شارو شاروچکه دا په پیمانگای هارولاتی و کریکاری هه یه، نه مانه زور باشن وه شوینی خویندنی گوره سالانی لایه. خه لک له کاتی نازادا له په پیمانگای هارولاتی و کریکاری ده خوینیت، به گشتی ههفته ی جاریکه. وانه په سه ندرکراوه کان بریتین له خویندنی زمانی بیگانه، هه روه ها نه مانه ده توانریت له زور وانه ی هونه ری و ئیشی ده ست و هیوا یه تی و هرزش دا بخوینریت.

نیمتیا زاته کانی کیلا (Kelan etuudet)

یارمه تی خویندن (Opintotuki)

یارمه تی خویندن ده دریت به و که سانه ی که دریزه به خویندن ددهن له دوا ی سه ره تایی و ناوه ندی به وه واته بو خویندن له ناماده یی، له په پیمانگای گشتی، له قوتابخانه پیشه یی به کان وه هه روه ها بو زانکو و دانشگای ته کنه لوجیا ددری. نه م یارمه تی به به جوریک ددریت که که سه که قوتابی بیت و خویندنه که ی لانی که م دوو مانگ بخایه نیت. با شتریش وایه که سه که قوبول کرابیت بو خویندن و پیویستی به پشتیوانی نابووری هه بیت.

بو نه و که سانه ی که له ۱۷ سال به ره و سه ره وه بن یارمه تی به ناوی پاره ی خویندن یان پی ددری و که سانیکیش که سه رو ۳۰ سال بن یارمه تی پاره ی خویندنی گوره سالان یان پی ددریت که باجیشی لی ددریت. ریزه ی یارمه تی به که په یوه ندی به ته من و شوینی نیشه جی بوون و په یوه ندی خیزانه وه هه یه، بو لاوانیش له هه ندی جاردا په یوه ندی به داهاتی دایک و باوکیانه وه هه یه.

هه روه ها قوتابی به کیش که خیزانی نی یه بو ی هه یه یارمه تی کری خانوی قوتابی و هر بگریت. یارمه تی به که به گویره ی کری خانوه که دیاری ددریت. نه گه ر خیزانه که مندالدار بیت، نه و یارمه تی کری خانوی قوتابی ده توانریت به قوتابی به که بدریت له کاتیکدا که قوتابی به که به هو ی خویندنه که یه وه له شماره وانی به کی تر دا بژی جیاواز بیت له شوینی خیزانه که ی. یارمه تی کری بو خانوی هاوبه شی خیزان قوتابی به که ده توانریت داوای یارمه تی کری خانوی گشتی بکات. (هه روه ها سه بری به شی ۲ بکه).

هه روه ها قوتابی ده توانریت له بانک قهرزی خویندن به زه مانه تی ده ولت و هر بگریت. سووی قهرزه که ده بیت له کاتی خویندن دا بدریت. به لام دانه وه ی قهرزه که خو ی به گشتی دوا ی ته و او بوونی خویندنه که ددریت هه.

یارمه تی بو خویندن له ریگه ی دائیره ی کاره وه (Koulutustuki)

نه م یارمه تی به ددریت به و بیکارانه ی که یو بازاری کار ده خوینن. خویندنی کوچ به رانیش سه ر به خویندنی هیزی کاره. یارمه تی بو خویندنی تاییه تی که میک له پاره ی بیکاری زیاتره.

۵- بیمه کۆمه لایه تی یه کان (Perustoimeentulo)

له فنله ندا خه لگ له ریگه ی کارکردنه وه ژیا نی خو یان دایین ده کهن، دیاره له هه ندی جاردا که سانی ک هه ن بۆ نموونه به هۆی پیری، نه خو ش ی، نو قسانی یان بی کار ی یه وه ناتوانن بچنه سه ر کار، له م حاله ته دا کۆمه لگای بیمه ی کۆمه لایه تی سه ره کی هه موو که سی ک زه مانه ت ده کات.

پاره ی بی کار ی که کی لا ده ی دات (Kelan maksamat työttömyyskorvaukset)

ئه گه ر بی کار بوو ی ت یان خو یندنه که ت ته واو بوو کارت ده ست نه که وت، ئه وا ده بی ت یه کسه ر په یوه ندی به دائیره ی کاره وه بکه ی ت وه که سی ک که به شو ی ن کاردا ده گه پیت. بۆ ئه وه ی بیمه ی بی کار ی ت پی بدری ت ده بی ت ناوت له دائیره ی کاردا نوو سرا بی ت. هه روه ها ئه و کاته ش ه یچ بیمه ی بی کار ی ت پی نادر ی ت به لکوو له و رۆژه وه ده ست پی ده کات که په یوه ندی ت به دائیره ی کاره وه کردووه. دائیره ی کی لا بیمه ی بی کار ی ده دات، بی جگه له وان ه ی که ئه ندامی نه قابه ن و له ری گای نه قابه وه بیمه که یان وه رده گرن.

پاره ی بیمه ی بی کار ی (Työttömyyspäiväraha)

خه لکی بی کار ده توانی ت له دائیره ی کی لا بیمه ی بی کار ی رۆژانه وه ربگری ت ئه گه ر له دوو سالی ئاخردا ماوه ی ۱۰ مانگ کار ی کرد بی ت یان بۆ ماوه ی دوو سال خاوه نی کار بوو بی ت. ئه و که سانه ی که ته مه نیان له نیوان ۱۷ - ۶۴ سال دایه ده بی ت خوازیاری کار ی ته واو وه خت بن واته ته واوی رۆژو هه روه ها توانای کار کرد نی شی هه بی ت. که سه که ده بی ت وه ک داوا کار ی کار خو ی به دائیره ی کار رابگه یه نی ت. بیمه ی بی کار ی رۆژانه لانی که م بۆ ماوه ی ۵۰۰ رۆژ ده در ی. بر ی ئه م بیمه ی بی کار ی یه بۆ هه موو که س وه کوو یه ک وایه و باجیشی لی ده در ی ت.

یارمه تی بازاری کار (Työmarkkinatuki)

کاتی ک سن دو قی بیمه ی بی کار ی نه قابه ئی تر پاره نادات به بی کار ی یان بی کار ی ئی تر مافی وه رگری ت بیمه ی پاره ی رۆژانه ی نی یه، ئه و کاته ده توانی ت بیمه ی بازاری کار له دائیره ی کاره وه پی بدری ت، به لام ئه و که سه ده بی ت توانای کار کردنی هه بی ت و ته مه نی له نیوان ۱۷ - ۶۴ سال دا بی ت و داوا ی کار ی ته واو وه ختیش بکات. ئه و ده بی ت به دائیره ی کار ی راگه یان دبی ت که خوازیاری کاره. بۆ بی کارانی ک که له ۲۵ سال خوار تر بن وه خوازیاری کار بن به مه رجی ک پی یان ده در ی ت که پیشه ی هه بی ت و کار یان خو یندن ی رته نه کرد بی ته وه که له لایه ن دائیره ی کاره وه پی سپی ردا وه. دانی بیمه ی بازاری کار ه یچ ماوه ی لانی رۆزی بۆ دانه نرا وه. داها تی هاوسه ر کار ده کات سه ر بر ی ئه و بیمه یه و له وان ه یه به ته واویش بی بر ی ت. له م بیمه یه باجیشی لی ده در ی ت.

بیمه ی بی کار ی که له لایه ن نه قابه وه ده در ی ت

خه زینه ی بی کار ی که په یوه ندی به نه قابه وه هه یه بیمه ی بی کار ی به بی کارانی ئه ندامانی خو ی ده دات. ری ژه ی بیمه که په یوه ندی به ری ژه ی هه قده ستی مانگانه ی ئه و که سه وه هه یه که پیش ئه وه ی بی کار بی ت، ئه م بیمه یه به گشتی زیاتره له بیمه ی بی کار ی که کی لا ده ی دات. ئه م بیمه یه تانزیک به دوو سال هه ر که سی ک ده توانی ت وه ری گری ت، مه ر جی سه ره کی بۆ وه رگری ت ئه م بیمه یه ئه وه یه که که سه که له کاتی خو ی دا

په یوه ندى به سندوقى بیمه ی بیکارى نه قابه وه كړدبیت و بوو بیت به نندام و هه قى نندامه تى دابیت. له بهر نه وه پیوسته (باشتر وایه) هر کاتیک چوپته سر کار یه کسر پرسیار بکیت ده توانیت ببیته نندامی چ سندوقیکی بیمه ی بیکارى (چ نه قابه یه ک).

یارمه تی بژیوی دوا به دیله (نه لته رناتیفه)

پیش نه وه ی که شاره وانی یه که ت یارمه تی بژیویت بداتى ده بیت سه یری نه وه بکریت نایا که سه که یاخود خیزانه که ده توانن له جیاتی نه م یارمه تی یه داهات له ریگه ی تره وه وه ریگرن. بؤ نمونه له ریگه ی کارکردنه وه یان به ریوه بردنی پرؤزه ی کاره وه هه روه ها سامانی خیزانه که له بهر چاوه ده گیریت. داهات هکان که حساب ده کرین بریتین له هه قده سستی کارکردن، هه موو بیمه کان، به خشیشی مندال، یارمه تی به خپوکردن و پشتیوانی مندال، خانه نشینی و بیمه ی بیکارى و ... هتد.

به شی سه ره کی یارمه تی بژیوی بؤ دابین کردنی خه رجی خواردن و پیوستی دیکه ی ژیان له ناستیکی که م دا له بهر چاوه گیراوه. سه ره رای نه وه ش ده توانیت یارمه تی بؤ شتی تریش وه ریگریت که به جیاوازه بهر چاوه ده گیریت و به شی خه رجی پیوستی یه کانی ژیانى ناسایى بکات، خه رجی خویندن به گشتی له ریگه ی یارمه تی بژیوی یه وه ناکریت، به لکوو یارمه تی خویندن هه یه (ته ماشای به ندى ۴ بکه)، کارمه ندانی کاروباری کومه لایه تی ده توانن رینمایى چونی یه تی وه رگرتنى یارمه تی بژیوی بکه ن.

۶- سه ره رشتی کردنی ته ندروستی (Terveydenhuolto)

له فنله ندا شاره وانی یه کان و هه روه ها ده ولت کاروباری ته ندروستی سه ره رشتی ده کهن. مه به سته که ش نه وه یه که خزمه تگوزاری ته ندروستی به شیوه ی یه کسان بؤ هه موو که سى دابین ده کریت. مه لبه ندى ته ندروستی ناوچه کان رینمایى دانیشتون ده کهن له سه ر هه موو نه و بابه تانه ی که په یوه ندى به ته ندروستی یه وه هه یه وه ک چاره سه ری نه خویشی، خزمه تگوزاری یه کانی بنکه ی رینمایى دایکان و مندالان و قوتابیان.

هه روه ها ده توانریت له مه لبه ندى ته ندروستی یه وه ناگاداری وه ریگریت سه باره ت به نه خویشی ده روونی. خزمه تگوزاری یه کانی بنکه کانی ته ندروستی به خوړایى یه یان زور هه رزانه.

چاره سه ری نه خویشی له مه لبه ندى ته ندروستی

کاتیک پیوستیت به چاره سه ری نه خویشی یه که ت ده بیت نه و په یوه ندى به نزیك ترین مه لبه ندى ته ندروستی یه وه بکه. له پیش دا ده بیت له نیستیه لاماته که ی کات بگریت، به لام بؤ چاره سه رکردنی خپرای هه ندیک نه خویشی ده توانیت بچیت بؤ مه لبه ندى ته ندروستی به بی کات گرتن. له م حاله تانه دا ده بیت خوت بؤ چاوه روان کردن بؤ دکتور ناماده بکه یه. له حاله تی پیوست دا دکتور نه خویشه که بؤ نه خویشخانه ده نیریت تا فه حس و چاره سه ری زیاتر بکریت.

پرسیاری نه وه بکه که چوون چ مه لبه ندیکى ته ندروستی نزیك شوینی ژیانته له نیواران و روزه کانی کوتایى هه فته دا کار ده کهن. له حاله تی زور پیوست دا ده توانیت راسته وخو بؤ نه خویشخانه بچیت.

خزمه تگوزاری یه کانی تهن دروستی به شی تایبته تی

ئه گهر به تهن ویت ده توانیت بچیته لای دکتوری تایبته، به لام خهرجی ئەم به شه ده که ویتته سهر ئەستوی خۆت. دواتر دائیره ی کیلا ده توانیت به شیکی بچوک له م خهرجانه بداته وه دوا ی نیشان دانی پسووله کان.

Kuva sivulla 21

خزمه تکردنی ده موددان

خزمهت کردنی ده موددان له فنله ندا گرانه. مندالان و لاوان وه زۆر جار ژنانی دوو گیانیش له بنکه ی شاره وانی خزمه تکردنی ده موددان به خۆراییی چاره سهره سهره کی یه کانیا ن بۆ ده کریت. بنکه ی شاره وانی خزمه تکردنی ده موددان بۆ باقی حاله ته کان به پاره یه، به لام به گشتی له دکتوری ده موددانی تایبته تی ههرزانتره. دائیره ی کیلا به شیکی له خهرجیاتی چاره سهره رکردن له لای دکتوری ده موددانی تایبته ده داته وه به و که سانه ی که چاره سهری ده موددانیان کردووه وه لای سالی ۱۹۵۶ وه له دایک بووه.

به رگری کردن له نه خۆشی

له فنله ندا زۆر گرنگی ده دریت به به رگری کردن له نه خۆشی. مندالان ده کوترین بۆ به رگری کردن له وه نه خۆشی یانه ی که ساری یه (له که سیکه وه بۆ که سیکی تر نه قل ده بیته) ههروه ها به تایبته تی گرنگی به ده موددانی مندال ده دریت. دایک و باوکیش له ته مه نی جۆراو جۆردا به ریک و پیک بانگ ده کرین بۆ چاودیری کردنی تهن دروستی یان. جۆری خواردنی فنله ندی به ره و باشتەر گۆراوه و به شیوه ی جۆراو جۆربش پشتیوانی له وه رزش ده کریت.

قه ده غه کردنی جگهره

له فنله ندا جگهره کیشان له شوینه گشتی یه کان دا قه ده غه یه، له بهر ئه وه ی که سانیک که خۆیان جگهره کیش نین مه جبوور نین که دوو که لی جگهره هه لمژن.

ئیمتیازاته کانی کیلا

بیمه ی نه خۆشی (Sairausvakuutus)

هه موو ئه و که سانه ی که به هه میشه یی له فنله ندا ده ژین به گویره ی یاسا بیمه ی نه خۆشی یان هه یه. له بهر ئه وه دائیره ی کیلا به شیکی له خهرجیاتی دکتوری تایبته تی، فه حسو هه ندیک چاره سهره ده رمان ده دات.

ھەرودھا ئەم بېمەيە ئەو ھەش دەگرېتەو ھەركەسە ھەقى ھەيە بېمەي رۇژانى نەخۇشى ۋە ھەقى دايكانە ۋە باوكانە ۋە ... ۋە رېگرې (تەماشاي بەندى ۳ بکە).

پارەي رۇژانى نەخۇشى (Sairauspäiväraha)

ئەگەر دكتور بۇي دەركەوت كە كارمەندىك تەمەنى لەنيوان (۱۶ تا ۶۴ سالّ بېتو) ۋ بۇ ماوئەيەكى زۆر لەبەر نەخۇشى نەتوانىت كار بكات، ئەوا لەو ماوئەي نەخۇشىيەدا. بېمەي رۇژانى نەخۇشى دەدرېت. ئەو بەشە پارەيەي كە نادريّت بە نەخۇشەكە ۋ خۇي بەرپرسە نزيكەي ۱۰ رۇژ دەبېت. بېمەي رۇژانەي نەخۇشى دەدرېت بە گوپرەي موچەي مانگانە ۋە باجيشي لى دەدرېت. پارەي رۇژانە دەدرېت لاني كەم ۳۰۰ رۇژ، ئەگەر نەخۇشەكە داھاتى نەبېت يان داھاتەكەي زۆر كەم بېت ئەوا دەتوانريّت پارەي رۇژانە بەگوپرەي نەخۇشىيەكە بدرېت ئەگەر نەخۇشىيەكە زياتر لە دوو مانگي خايند.

پارەي دەرمان (Lääkekorvaukset)

دەرمان لە دەرمانخانە دەفرۆشريّت، بۇ كريني ھەندى دەرمان پېويستى بە رەچەتەي دكتور ھەيە ۋە ھەندىك دەرمان پېويستى پىي نىيە. بېمەي بېكارى ماناي دائيرەي كىلا پارەي ھەندىك لەو دەرمانانە دەبژريّت كە دكتور بە رەچەتە بۇي نووسيون. بۇ چارەسەري ھەندىك نەخۇشى سەخت كە دەرمانى پېويستە ئەوا كىلا نزيكەي ھەمووي دەبژريّت.

Kuva sivulla 23, Kelakortti

كارتي كىلا

كارتي كىلا كارتي بېمەي تەندروستىيە بۇ دائيرەي كىلا ۋە بۇ دەرمانخانە. كاتىك كە دەرمان دەكرىت ۋ دكور ديارى كردوو ۋە كارتي كىلات پىي بېت ئەوا لە دەرمانخانە ھەرزانتەر دەكرىت ۋ بەشېكى كىلا دەي دات، ئەگەر وانەبېت ئەوا دەبېت بە جيا داواي ئەو بەشەي كىلا بکەيت كە دەبژريّت لە دائيرەي كىلا. كارتي بىي ويئەي كىلا ھەموو كەسېك ۋەري دەگرېت كە بە ھەميشەي لە فنلەندا بژى ۋ بە خۇرايىيە، ھەموو كاتىك دەتوانىت كارتي كىلا بگوريت بۇ كارتي كىلاي ويئەدارو بە پارەيە. بەم شىوئەيە كارتهكە دەخوات لە بانقو پۆست دا ۋەكوو ناسنامەي كەسى.

خاوهن كارو تەندروستی

سەرپه‌شەتی تەندروستی كار

خاوه‌نكار سەرپه‌رشتی تەندروستی بۆ كارمەندان رێك دەخات، كە كارمەندان خزمەتگوزاری تەندروستی جۆراو جۆر بە دەست دەهێنن. سەرپه‌رشتی تەندروستی كار دەگۆریت زۆر وە باشتر وایە لە خاوهن كارەكەت بپرسیت.

بیمەى كارەسات (Työtapaturmavakuutus)

هەموو خاوه‌نكارێك دەبێت بیمەى كارەسات بۆ كارمەنده‌كانى بكات، كە ئەمەش كارەسات روودان لە كاردا یان ئەو نەخۆشىیەى كە بەهۆى كارەوه توش دەبێت وە هەروەها چاره‌سەر كردنەكەى و خەرجیاتیشى دەدریت. بۆ كارەساتى مردنیش خانە نشینی خێزانی دەدریت بە كەسو كارەكەى لەگەڵ یارمەتى ناشتن.

۷- خزمەتگوزارى كەم ئەندامان (Vammaispalvelut)

لەفەنلەندا هەول دەدریت كە كەم ئەندامان بچنە قوتابخانە بخوینن، بژین وە كار بكەن بەیەكسانی وەكوو خەلكى تر. شارەوانى خزمەتگوزارى یارمەتى ئابوورى دەدات بە كەم ئەندامان. بۆ نموونە ئەو یارمەتىیەى یانە وەكوو چاك كردنەوه لەگەڵ كەل و پەلى یارمەتى دەر، خزمەتگوزارى تەرجومە بۆ كارەكان، خزمەتگوزارى نیشته‌جێبوون وە چاك كردنى ناو ماله‌كە بۆ باشتر هەلسوكەوت كردنى كەم ئەندامەكە، خزمەتگوزارى هاتوچۆ كردن بۆ ئەوانەى كە ناتوانن هاتوچۆ بكەن بە ئاسانى وە خزمەتگوزارى ئەوانەى كە ئەقل نوقسانن.

كەم ئەندامان بەگۆیڤه‌ى داواكردنى خۆیان یارمەتى دەرى مال یان كەسى یارمەتى دەریان بۆ دادەنریت كە یارمەتى بدات لە ژيانى رۆژانه‌یدا، لە قوتابخانەدا یان لەچوون بۆ سەر كاردا. ئەو كەم ئەندامەى كە لە ماله‌وه چاره‌سەر ئەكریت ئەو كۆمەلگا یارمەتى دەدات. ئەو كەم ئەندامانەى كە توانای كارکردن یان نییه، ئەو لە دائیره‌ى كیلا خانە نشینی بى توانایی كار وەرده‌گرن. رێكخراوى كەم ئەندامان، دائیره‌ى سۆشیاڵ وە نەخۆشخانه زانیاری تەواو دەدەن لەسەر خزمەتگوزارى كەم ئەندامان وە چاره‌سەرکردنیان.

یارمەتى كیلا بۆ كەم ئەندامان و نەخۆشانى دررژماوه

یارمەتى كەم ئەندام (Vammaistuki)

كەسانێك كە لە نیوان ۱۶ بۆ ۶۴ ساڵن لەبەر كەم ئەندامى یان لەبەر نەخۆشى دەتوانن لە كیلا یارمەتى كەم ئەندامى وەرگرن. یارمەتىیەكە دەدریت كاتێك كە توانای جولاندن و كارکردنى كەم بووبیتەوه لانی كەم ساڵێك. یارمەتىیەكە بى باجە.

چاك كوردنه وه

كه سيك كه نه خووش و پەك كه وتەبى وە لە خوار ٦٥ ساله وه بيت ئەوا دەتوانریت لەرینگەى دائىرەى كپالاه دەرمان و سەرپەشەى چاك كوردنە وهى بۆ ريك بخریت. كپالاه سەرپەرشەى چاك كوردنە وهى بۆ نامادە ناكات ئەگەر ئەو كه سه لەرینگەى كى تری كۆمەلگاوه بۆى نامادە كرابیت.

پارەى چاك كوردنە وه دەتوانریت وەر بگيریت لەو وەختەدا كاتيك كه بۆ مەبەستى چاك كوردنە وه بيت وه كارمەندەكه بگريته وه بۆ سەر كار يان هەر بەردەوام بيت لەسەر كار كوردنە كهى.

پارەى سەرپەشەى كوردنى تايبەتى بۆ دايك و باوكى منداڵ

دايك يان باوك دەتوانریت پارەى سەرپەرشەى كوردنى تايبەتى منداڵە كهى كه باجى لى دەردەچيیت وەر بگريت، ئەم پارەى لە كاتيك دايه كه ئەگەر منداڵە كهى تەمەنى لە خوار ١٦ ساله وه بيت لە خەستە خانە يان لە شوينى تر سەرپەرشەى كوردنە. ئەم پارمەتى به لە كاتيك دا دەدریت كه دايكه كه يان باوكه كه لە بەر سەرپەرشەى كوردنى منداڵە كهى نەتوانریت بچيته سەر كار وەههروهه هەق دەستيش وەر نەگريت. ريزهى ئەم پارمەتى به تايبەتى به كه دەدریت به كه سيك پەيوەندى به داهاى تايبه وه ههيه و دەتوانریت تا لانى زۆر بۆ ٦٠ رۆژى كار لە سال دا بدرى.

پارمەتى سەرپەرشەى كوردنى منداڵى كه م ئەندام يان نه خووش

كپالاه پارمەتى سەرپەرشەى كوردنى منداڵى كه م ئەندام وه نه خووش بۆ ماوهيه كى زۆر دەدات به پارمەتى به كى تايبەت. ئەم پارمەتى به دەدریت بە منداڵيك كه تەمەنى لە خوار ١٦ ساله وه بيت و بۆ ماوهى لانى كه م ٦ مانگ وە پيوستى به سەرپەرشەى هەبيت. كه ئەم سەرپەرشەى به مەسره فى زيادى پيوست دەبيت، ئەم پارمەتى به هيج پەيوەندى به كى به داهاى خيزانى منداڵە كه وه نى به وههروهه باجيشى لى نادریت.

٨- خزمەتگوزارى پيران وه خانەنشينى

خزمەتگوزارى به كان

لەفەندە بە سالانچوان زۆر بە دەگمەن لە گەل كورو كچى گەورە سالى خويان دا دەژين. بە گشتى به سالانچوانە كان لە خانوى خويان دا دەژين، وه يان لە خانوى تايبەت دا كه خزمەتگوزارى يان هەبيت وه يان لە خانوى پيرو پەك كه وتووە كان دا. پارمەتى منداڵان وه منداڵى منداڵە كان يان وه يان كه سوو كار بۆ به سالانچوان زۆر گرنگه. كاتيك كه سوو كار نەتوانریت بە ريزهى تەواو پارمەتى به سالانچوان بەدات بۆ نمونە لە بەر چوونە سەر كار ئەوا بە سالانچوان لە دەره وه پارمەتى يان دەدریت.

خزمەتگوزارى ماله وه

ئەو بە سالانچوانەى كه لە مالى خويان دەژين دەكریت لە كاتى پيوست دا پارمەتى و خزمەتگوزارى له دەره وه له كه سانى خاوهن پيشه وه وەر بگرن. مەبەستيش لەم پارمەتى به ئەو به كه به سالانچوان تا بويان بكریت لە مالى خويان دا بژين. به سالانچوان دەتوانن لە دائىرەى سۆشيانى ناوچەى ژيانى خوى داواى پارمەتى كاروبارى ماله وه بكات بۆ كارى رۆژانه كه به تەنها ناتوانریت بيكات، كارمەندى خزمەتگوزارى ماله وه

یارمه‌تی ئەدات بۆ چاودێری کردن و ئاگاداریبوونی وه‌کوو چوون بۆ بازار بۆ شت کرین، بۆ خواردن دروست کردن، جل شت و مال پاک کردن وه، کهسه‌که به‌پێی داهاته‌که‌ی بریک پاره دەدات هه‌قی ئەم خزمه‌تگوزاری‌یا نه.

به‌سال‌اچوان ده‌توانن خزمه‌تگوزاری خواردن هینان بۆیان بکرن، که خواردنی هه‌رزان و گه‌رم وه‌له کاتی خۆی دا بۆیان بپینه مال‌ه‌وه. سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش له‌زۆر شاره‌وانی دا بنکه‌ی خزمه‌تگوزاری به‌سال‌اچوانی تایبته هه‌یه، که به‌سال‌اچوان ده‌توانن له‌وێ خواردن بخۆن و له‌به‌رنامه‌ی خۆیندن و به‌سه‌ربردنی کاتی خۆشی به‌شداری بکه‌ن.

خانوی خزمه‌تگوزاری لانه‌ی پیران

بۆ به‌سال‌اچوان ئه‌وانه‌ی ناتوانن خۆیان به‌ته‌نھا بژین و له‌مال‌ه‌وه‌ن، ئه‌وا خانوی خزمه‌تگوزاری هه‌یه. خانوه‌کان خانوی کرێی ساده‌ن یان خانوی تایبته‌یان بۆ دروست کراوه که کارمه‌ندی یارمه‌تی‌ده‌ر ئاماده‌یه لێی به‌گوێهره‌ی پێویست. له‌لانه‌ی پیران دا ئه‌و پیرانه ده‌ژین که به‌به‌رده‌وام پێویستیان به‌سه‌رپه‌رشتی کردن هه‌یه.

خانه‌نشینی

یارمه‌تی بژێوی به‌سال‌اچوان دابین کراوه له‌فنه‌ندا به‌ **خانه‌نشینی میلی** (Kansaneläke) وه **خانه‌نشینی کار**. مافی بیگانه بۆ خانه‌نشینی له‌فنه‌ندا په‌یوه‌ست کراوه به‌نیشه‌جی بوونی له‌فنه‌ندا وه ماوه‌ی کارکردنی له‌فنه‌ندا. ده‌توانیت له‌دائیره‌ی کیلا‌ی ناوچه‌که‌ی خۆت بپرسیت که ئایا ئه‌و به‌سال‌اچوه‌ی یان که‌م ئه‌ندامه‌ی که‌له‌ خه‌زانه‌که‌ت دایه خانه‌نشینی وه‌رده‌گریت یان نه‌ ٤ وه داها‌تی خانه‌نشینی‌یه‌که‌ چه‌نده. ئه‌گه‌ر خانه‌نشینی وه‌رنه‌گرت ئه‌وا به‌سال‌اچوه‌که ده‌توانیت داوای یارمه‌تی بژێوی بکات له‌شاره‌وانی. له‌هه‌موو خانه‌نشینی‌یه‌ک باج ده‌دریت.

ته‌مه‌نی خانه‌نشینی گشتی له‌فنه‌ندا ٦٥ سا‌له. له‌وانه‌شه‌له‌پیش ته‌مه‌نی دیاری کراو بۆ خانه‌نشینی دا خانه‌نشین بکریت، به‌لام بپری خانه‌نشینی‌یه‌که که‌متره.

خانه‌نشینی بێ‌توانایی کارکردن ده‌دریت به‌وانه‌ی که‌له‌ خوار ته‌مه‌نی ٦٥ سا‌له‌وه‌ن کاتیک که ناتوانیت له‌به‌ر نه‌خۆشی و که‌م ئه‌ندامی کاره‌که‌ی پیشوی بکات یان کاریکی تری وه‌کوو ئه‌وه. خانه‌نشینی ده‌دریت کاتیک که دانی پاره‌ی رۆژانه‌ی نه‌خۆشی ته‌واو ببیت (سه‌یری به‌شی ٦ بکه) مانای سالتیک دوا‌ی ئه‌وه‌ی که توانای کارکردن نامینیت.

خانه‌نشین ده‌توانیت **یارمه‌تی کرێی خانوو** وه‌ربگریت که دیاری ده‌کریت به‌گوێهره‌ی موچه‌ی خانه‌نشینی‌یه‌که وه مه‌سروفاتی ژیا‌نی، هه‌روه‌ها ده‌توانیت **یارمه‌تی سه‌رپه‌شتی کردن** وه‌ربگریت که‌مه‌به‌ست له‌وه‌یه که یارمه‌تی خانه‌نشینی‌کی نه‌خۆش یان که‌م ئه‌ندام بدریت له‌مال‌ه‌وه بۆ ژیا‌ن و بۆ سه‌رپه‌رشتی کردن. یارمه‌تی کرێی خانو وه یارمه‌تی سه‌رپه‌رشتی کردن بێ باجه.

له‌خواره‌وه گرنه‌گترین شیوه‌کانی خانه‌نشینی باس ده‌کرین. سه‌ره‌رای ئه‌مانه‌ش ده‌کرێ به‌له‌به‌ر چا‌وگرته‌نی هه‌ل و مه‌رجی جیا‌واز پاره‌ی خه‌زان و خانه‌نشینی بیکاری بدریت. دائیره‌ی کیلا خانه‌نشینی کار نادات که‌به هۆی بوونی که‌سه‌که‌وه له‌سه‌ر کار کۆبۆته‌وه.

خاننشینی میلی

هر کۆچبهریک که به همیشهی له فنله ندا بژی ئهوا ههقی خانهنشینی میلی وهردهگریت، ئهگهر ئهوه که سه لانی که م ئهوه ماوهیهی که له بهر چاو گیراوه له فنله ندا ژیا بیت (زۆرتین ماوهی پیویست ۵ ساله) بری خانهنشینی میلی په یوهندی ههیه به شیوهکانی دیکه ی خانهنشینی و دریزتی ماوهی ژیا نی که سه که له فنله ندا. ههروهها بری خانهنشینی میلی شوینی ژیا ن و په یوهندی خیزانی دیاری دهکات.

خانهنشینی کار

هر که سیک له سهر کار خانه نشین بکریت، ئهوا خانهنشینی کار وهردهگریت. ریزه ی ئه م خانهنشینی په په یوهندی ههیه به ژماره ی ئه و سالانه ی که کاری کردوه وه ههروهها په یوهندی ههیه به که م و زوری داها ته وه. خانهنشینی کار له بری هه ر سالی ک کارکردن بریکی دیاری کراوی بو کۆده بیته وه. خاوه ن کار به پر سه که به گویره ی یاسا ههقی ئه و خانهنشینی په بدات، که به شیکی خاوه ن کار دهیدات و به شه که ی دیکه ی کارمهند راسته وخۆ له هه قدهسته که په وه دهیدات.

Kuva sivulla 26

۹- چۆن بیمه ی کۆمه لایه تی دابین ده کریت

باج ده ران بیمه ی کۆمه لایه تی دابین ده کن

له م نامیلکه په دا باسی ئه وه کراوه که چۆن کۆمه لگا پیویستی په سه ره کی په کانی ژیا نی خه لک زه مانه ت ده کات، ئه گهر به هۆی هه رشتی که وه بیت که که سانیک نه توانن کار بکن و خۆیا ن بژینن. سه ره رای ئه مه ش ده ولت و شاره وانی خانوبه ره و خزمه تگوزاری ته ندروستی ههروهها بو خیزانی مندالدار خزمه تگوزاری دیکه و خویندن و راهینان دابین ده کات. ئه وانه خزمه تگوزاری گشتین.

بیمه ی کۆمه لایه تی و خزمه تگوزاری په گشتی په کان له سامانی باج دابین ده کریت. خه لکی له فنله ندا له داها ته که یان و مولک و مالیان باجیک یان ریزه یه کی زۆر به ده ولت و شاره وانی په که یان ده دن. به هه مان شیوه کۆمه لگا ئه و باجه به کار ده هینیت بو دروستکردنی تۆری ریگاوبان هیلی ئاسن وه ریگه و شه قامه گشتی په کان.

کارتی باج

هه میسه ده بیت له سه ره تای چوونه سه ر کاره وه کارتی باج که دائیره ی باجی ناوچه یی دهیدات بدری به خاوه ن کار. هه موو باجده ریک باج به ده ولت و ههروهها به شاره وانی شوینی ژیا ن ده دات.

پیویسنه له سه ر خاوه ن کار هه میسه زه مانه تی کارمهنده که بکات به بی له بهر چاو گرتنی ئه وه ی که ئایا فنله ندی به یان کۆچبهره، لاوه یان به سالچوو ه. ئه و کات کارمهنده که ده که ویته ژیر سایه ی سیسته می بیمه ی کۆمه لایه تی و خانهنشینی په وه وه ههروهها سیسته می بیمه ی بیکاری په وه، (به ووردی ته ماشای لاپه ره ی ۲۰ بکه به شی بیمه ی بیکاری که له لایه ن نه قابه وه ده ریت) له کارکه وتوو به سالچوو ده گریته وه.

ئەو بېمەيەي كەبە پېيى ھەقدەست دەژمىرئەت لەو بېمە سەرھەكىيەي كە دائىرەي كىللا دەيدات باشتەرە . بۇ نمونە خانەنشيني كار لە بېمەي بەشى كارمەندو خاوەن كار دەدرئەت . لە راستى دا خاوەنكار ئەم بېمەيەو باجەكەي راستەوخۇ لەبېمەي كارمەندەكە دەبرئەت .

لەبنكەي پاراستنى خانەنشيني دەتوانيت داواي بەلگەنامەيەك بەكەيت بە خۆرايى كەلە چەند شوين كار كەردوو ھە بۇ ماوہي چەند . لەوئەدا تەواوي ئەو مووچانەي كەوہرت گرتووہ نوسراوہ ، كەلەسەر بنچينەي ئەوہ مووچەي خانەنشيني پى دەدرئەت .

دائىرەي خانەنشيني ميللى واتە كىللا

ئەركى كىللا ئەوہيە كەسەرپەرشتى بېمەي كۆمەلايەتي تەواوي ئەو كەسانە بكات كەلە فنلەندا دەژين لە باروؤخى جۆراووجۆرى ژيانيان دا . كىللا داھاتي كەسەكان لەكاتى منداڵ بوون دا ، لەكاتى نەخۆشى و يان بىكارى دا زەمانەت دەكات ، ياخود كاتىك كەسەيكيش خانەنشين دەكرئەت . ھەرۋەھا نزيكەي ھەموو ئىمتيازات و خزمەتگوزارىيەك كەلە كىللاو ھەردەگيرئەت لە باجە ھەرگىراوہكان دەدرئەت .

كىللا لەژىر سەرپەرشتى پەرلەمانى فنلەندا يەو بنكەيەكى سەرپەرشتى . ژمارەي تەواوي بنكەكان لە شوينە ناوچەي يەكانى تەواوي ولات دا نزيكەي ۲۵۰ بنكەيە ، دائىرەي كىللاي خۆت لە نزيك شوينى نيشتەجى بوونەكە تەوہيەو دەيدۆزيتەوہ .

۱۰- لە كاتى تەنگوچەلەمەدا لەكويۋە يارمەتي ھەردەگيرئەت

كاتى تەنگانە

ژمارەي تەلەفۆنى تەنگانەي گشتى ۱۱۲

ژمارەي تەلەفۆنى تەنگانەي گشتى بەكارديت لەھەموو فنلەندا . ئەم ژمارە تەلەفۆنە بەخۆرايىيە . لەم ژمارەي تەنگانە گشتىيەوہ دەتوانرئەت ئوتومبىلى نەخۆشى (ئەمبولانس) ، پۆليس ، ئاگرکوژينەروہ بانگ بكرئەت . بۇ ئەم جۆرە تەنگانانە لە ناوچە جياجيا كانيش دا ژمارەي تەلەفۆنى خويان ھەيە .

ژمارەي تەلەفۆنە گرنگەكان

دەليلى تەلەفۆن لەشوئينىكى وادا دابنى كەبە ئاسانى دەستگىر بييت . باشتەر وايە كەليستىكى ژمارەي تەلەفۆنە گرنگەكان بەكەيت و لەتەنيشت تەلەفۆنەكەوہ داى بنئيت ، دەتوانيت لە تەلەفۆنە گشتىيەكانەوہ تەلەفۆن بەكەيت بەخۆرايىي و بۇ ژمارەي تەلەفۆنى تەنگانە (لەقەومان) .

خزمەتگوزارى نەخۆشى دەروونى و قەيران (Mielenterveys- ja kriisipalvelut)

ئەگەر دلت تەنگە ، بارى ژيانى تازە سەخلەتي كەردويت يان لەگەل خيزانەكەت دا يا ھاوسەرەكەت دا تەنگوچەلەمەتان ھەيە ، ئەوا پئويست ناكات كە ھەستيارو شەرمن بيت بۇ داواكردى يارمەتي ، ھەميشە باشتەر پيش كات تەنگوچەلەمە چارەسەر بكرئەت . بۇ داواكردى يارمەتي پئويستتان بە نامەي نيدرراو نيە ، بەلام ھەميشە لەپيشەوہ كات بگرن . كاتىك كە ھەخت دەگرن باشتەر وايە كە باسى موتەرجم بەن ئەگەر پئويستان بييت .

**دائیره‌ی نه‌خۆشی ده‌روونی و رینمایی خیزان
(Mielenterveystoimistot ja perheneuvolat)**

دائیره‌ی نه‌خۆشی ده‌روونی ناوچه‌که به‌خۆراییه‌ی بۆ هه‌موو دانیشتوانی ناوچه‌که، دائیره‌ی رینمایی ده‌دات وه‌ فەحس و لیکۆلینه‌وه‌و چاره‌سه‌رکردن ریک ده‌خات که په‌یوه‌ندی به‌نه‌خۆشی ده‌روونی په‌وه‌ هه‌یه‌ . هه‌روه‌ها له‌ دائیره‌ی رینمایی خیزانی ناوچه‌که‌ت دا رینمایی خۆراییه‌ی، فەحس کردن، چاره‌سه‌رکردن ده‌ستگیر ده‌بیت. یارمه‌تی ده‌ستگیر ده‌بیت له‌ په‌یوه‌ندی که‌سه‌کان دا، له‌ ژبانی خیزان دا وه‌له‌و پرسیارانه‌ی که‌ سه‌ر به‌به‌خۆکردنی منداڵه‌ .

مه‌لبه‌ندی قه‌یرانی بیگانه (Ulkomaalaisten kriisikeskus)

له‌ هیلسنکی دا مه‌لبه‌ندی قه‌یرانی بیگانه هه‌یه‌، که‌ خزمه‌تی هه‌موو ئه‌و کۆچبه‌رانه‌ ده‌کات له‌گه‌ڵ خیزانه‌کانیان دا بۆته‌ ته‌نگ‌وچه‌له‌مه‌ی نه‌خۆشی ده‌روونی. خزمه‌تگوزاری په‌که‌ به‌خۆراییه‌ی، وه‌ هه‌میشه‌ کات له‌پیشه‌وه‌ بگرن.

Ulkomaalaisten kriisikeskus
Simonkatu 12 B 13
00100 HELSINKI
ته‌له‌فۆن: (٠٩)٦٨٥٢٨٢٨

بنکه‌ی پشتیوانی یانه‌ی ته‌ندروستی ده‌روونی باشووری رۆژئاوای فنله‌ندا

بنکه‌ی پشتیوانی یارمه‌تی و پشتیوانی ده‌دات به‌ خۆراییه‌ی به‌و کۆچبه‌رانه‌ی که‌له‌ باشووری فنله‌ندان وه‌ به‌ ئه‌ندامانی خیزانه‌کانیان له‌کاتی سه‌ختی ژبانیان دا.

Lounais-Suomen Mielenterveysseuran tukiasema
Yliopistonkatu 24 A 4
20100 TURKU
ته‌له‌فۆن: (٠٢)٢٣٣٣٤٤٢

بنکه‌ی ته‌ندروستی ئه‌شکه‌نجه‌دراوان (Kidutettujen kuntoutuskeskus)

په‌نابه‌ران یان که‌سو کاریان که‌ ئه‌شکه‌نجه‌ دراوان ده‌توانن په‌ خۆراییه‌ی یارمه‌تی وه‌رگیرن له‌ بنکه‌ی ته‌ندروستی ئه‌شکه‌نجه‌ دراوان. هه‌روه‌ها داواکه‌ری په‌نابه‌ریش ده‌توانیت داوای چاره‌سه‌رکردن بکات له‌م بنکه‌یه‌. ده‌توانن به‌ ته‌له‌فۆن، به‌نامه‌ یان به‌ سه‌ردان بپن بۆ بنکه‌که‌و کات بۆ خۆتان بگرن. هه‌روه‌ها کارمه‌ندی سووشیال ده‌توانیت کاتت بۆ بگرییت.

Kidutettujen kuntoutuskeskus
Munkkisaarenkatu 16 A
00150 Helsinki
ته‌له‌فۆن: (٠٩)٧٧٥٠٧٥٨٤

مالی ئاسایش (Turvakoti)

مالی ئاسایش پارێزگاری له کهسانێک دهکات که له مالهوه نازاری لهشی و گیانیان درابیت. ئهوه کهسانهیه که پهنا بۆ ئهه شویننه دههینن زۆربهیان دایکن، بهلام باوکانش دهتوانن پهنا بۆ ئهه شویننه بهینن. دهکریت مندالهکانیش لهگهڵ خۆدا بۆ مالی ئاسایش بهینن. له ههموو شارهوانیه گهورهکان دا مالی ئاسایش ههیه، لهشارهوانیه بچکولهکانیش دا مالی تاییهتی تهنگوچهلهمه و قهیران ههیه. زانیاری دهبرارهیه مالی ئاسایش له ناوچهکهیه خۆت دا دهستگیر دهییت له کارمندی سۆشیا لهکهیه خۆتهوه. لهکاتی تهنگانه دا پۆلیسی ناوچهکهت یارمهتیت دههات بۆ دۆزینهوهیه مالی ئاسایش.

بهشی تهنگوچهلهمهیه ئهلهکھول (A-klinikat)

دهتوانیت بچیت بۆ بهشی تهنگوچهلهمهیه ئهلهکھول بۆ تهنگوچهلهمهیه مهست بوونی خۆت یان بۆ کهسیکی نزیکت. لهو بهشه دا تهنگوچهلهمهیه ئهلهکھول وه ماکی گێژکه ره وه ههروهها ئهوشانهیه که پێی راهاتووت چارهسهر دهکریت. له دائیرهیه سۆشیا لهتوانیت زانیاری وهبرگیریت دهبرارهیه بهشی تهنگوچهلهمهیه ئهلهکھول له شارهوانیهکهت دا.

یارمهتی کاروباری یاسایی (Oikeusapu)

دائیرهیه کاروباری یاسایی شارهوانیه (Kunnalliset oikeusaputoimistot)

دائیرهیه کاروباری یاسایی شارهوانیه یارمهتیت دههات و رێنمایی دهکات له کاروباری دادگایی دا. ههروهها لهم دائیرهیه خزمهتگوزاری یارمهتی دادگایی دهستگیر دهییت له چوون بۆ دادگادا. ههقی خزمهتگوزارییه که دهدریت بهگویرهیه داهاته کهسهکه. کهسیکی بی داهاته دهتوانیت یارمهتی دههه بۆ دادگا به دهست بهینیت به خۆراپی.

دائیرهیه نوینهریه کهمایهتی (Vähemmistövaltuutetun toimisto)

نوینهریه کهمایهتی، چاودێری جیگه و ریگای بیگانه و چوونه پیشهوهیه مافهکانیان دهکات، ئاگاداری سهبارهت به یاسای کۆچبهران دههات ههروهها له پهیهوند به مافی یاسایی بیگانهکان وه لاواردنیان راویژ دهکات.

دهتوانیت تهلهفون بۆ دائیرهکه بکهیت و داوای رێنمای بکهیت، یان دهتوانیت راستهوخۆ بۆ خۆت سهبردهیت. بهلام پێویسته پێش سهردان هههمیشه کات بگریت.

Vähemmistövaltuutetun toimisto

Käyntiosoite

Mikonkatu 4, 6.krs

Postiosoite:

PL 524

00101 Helsinki

تهلهفون: ۱۸۵۶۴۴۲۲ (۰۹) وه ۱۸۵۶۴۳۷۲ (کاتی تهلهفون کردن له رۆژهکانی دهوامی رهسمی دا له

کانترمییری ۱۳ تا ۱۶)

دائیره ی راویژگای په نابهران (Pakolaisneuvonta)

پاریزهرانی دائیره ی راویژگای په نابهران یارمه تی و راویژی یاسایی به داواکه رانی په نابهری و به په نابهران و بیگانه کانی تر به خوری دده ن. دائیره ی راویژگای په نابهران له پله ی یکه م دا یارمه تی داواکه رانی په نابهری دده ت، به لام ده شکر ل په یوه ند به جیگه وریگه ی بیگانه له باری یاسایی یوه داوی ریتمایی یاسایی لی بکریت. پیش نه وه ی بؤ دائیره که بجیت پیویسته همیشه کات بگریت. هروه ها ده کریت به ته له فون راویژیان له گه ل بکیت.

دائیره ی راویژگای په نابهران چه ندین دائیره ی له سرتاسه ری فنله ندا هیه. دائیره ی سهره کی له شاری هیلسنکی دایه .

Pakolaisneuvonta
Unioninkatu 45 B 41
00170 Helsinki

ته له فون: ۲۷۸۲۲۶۹، ۲۷۸۲۲۶۸، ۲۷۸۲۲۶۷ (۰۹)

کاتی ته له فون کردن له روزه کانی ده وامی ره سمی دا له کاتزمیری (۱۰ تا ۱۲) یه .

پاریزهرانی تاییه تی

له فنله ندا تا راده یه ک ژماره یه ک پاریزهری هیه که به تاییه تی کاروباری کچبه ران به ریوه ده بن، کاروباری پاریزهرانی تاییه ت به گشتی زور گران به هایه، به لام له هندی ۲ حالت دا کومه لگا پاره ی خه رجه کانی دادگا دده ت. بؤ په یوه ندی کردن به پاریزهرانی تاییه توه ده توانیت له دائیره ی نوینه ری بیگانه پیرسیت. به لام له ریگه ی ده لیلی ته له فون تیشوه ده توانیت بؤ خوت نه و زانیاری یانه په یدا بکیت.

دوژینه وه ی که سانی وون بوو له ناستی نیونه ته وه ی دا

خاچی سووری فنله ندی

نه گهر که سیکی نریکت وون بوویت و به ویت به شوینی دا بگه رییت ده توانیت بجیته لای خاچی سووری فنله ند. شیوه ی گه رانه که به په یوه ندی کردن به دائیره ی سهره کی به خاچی سووره وه ده بیت، هروه ها نه م ریخراوه سه باره ت به جی به جی کردن مافی په نابهران و داواکه رانی په نابهری ریتمایی دده ت. سهره رای نه وه ش به شه کانی خاچی سووری فنله ند له ناوچه کان دا که سانی یارمه تی دهری هیه. هه موو به شه کانی خاچی سوور پیشوازی له هه موو نه و که سانه ده کن که ده یانه ویت هاوکاری بکن.

Suomen Punainen Risti
Tehtaankatu 1 a
00140 Helsinki

ته له فون: ۱۲۹۳۱ (۰۹)